

فہرہمی بالایی

ہینری ماتیسی

۱۸۶۹ - ۱۹۵۴

هينري ماتيس

حکومت خیبر پختونخوا
وزارت ره و شه نیری و لاوان
ریقه بهریا گشتی یا رۆژنامه فانی و چاپ و به لافکرنی
ریقه بهریا چاپ و به لافکرنی - دهوک

- نافی پرتوکی: هیتری ماتیس
- نفیسهر: فهمی بالایی
- بابته: هونهر
- تیچن: فهمی بالایی
- دیزاین ناهروکی: نازدار نهجهد جزیری
- دیزاین بهرگی: کوهدار صلاح الدین
- که فانی بهرگی: هیتری ماتیس
- قهواره: ۱۵ سم × ۲۱ سم
- ژمارا لاپهرا: ۸۵
- تیراژ: ۵۰۰
- نرخ: ۴۰۰۰ دینار
- ژمارا راسپاردنی: ۲۸۴۳
- زنجیره و سال: ۱۰ / ۲۰۱۱
- چاپخانه: چاپخانه ره و شه نیری / ههفلیر - کوردستان

Henri Matisse

(۱۸۶۹-۱۹۵۴)

هینری ماتیس

فہمی بالایی

ناقہ روک

۷	.....پیشگوتن
۹	.....هنری ماتیس کی یہ؟
۱۲	.....Fauvisme (الوحشية) خاندنگہا
۱۵	.....ہینری ماتیس و ہونہرمہندی
۲۳	.....باندورا شہری جیہانی یی ٹیکئی لسہر ہنری ماتیس
۲۳	.....ماتیس فہکولینہری دناقہہرا روژئافا و روژہہلات دا
۳۴	.....باندورا روژہہلات لسہر ہینری ماتیس
۴۵	.....پہنجہرا ژورا ۳۵ و دیمہنین (طنجة) د تابلویین ہنری ماتیس دا
۴۸	.....تابلوی (مافورین روژہہلاتی)
۵۱	.....گوندی کولیو یی فرہنسی خوہدی خاندنگہا ہوقان
۵۲	.....ہینری ماتیس نہناسکری
۶۳	.....ہونہرمہندی فرہنسی ہنری ماتیس و نقییسکاری وینہیان
۶۶	.....پہیوہندیین دناقہہرا ہینری ماتیس و بابلو پیکاسوی دا
۷۹	.....تابلوی بناقی (ژنا رویسا شین)
۸۴	.....چافکانی

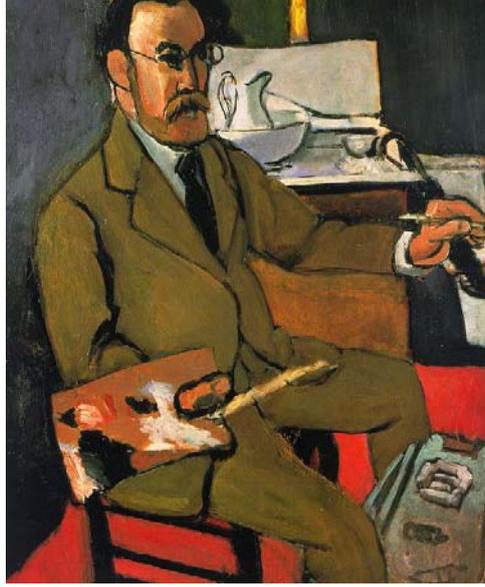

پيشگوٽن

د سال ۲۰۰۶ دا، من دخواست وهك خويندكارهكئ مپهٺان ل
ئهكادهميا هونهري يا بهرلين پشكدار بم. پشتي من ناٺئ خوه
توماركرئ، د زيمستهري هافيني دا لبر دهستي پروفيسور دكتور
كوديلكا. ر (kuielka.R) مزارا قئ زيمستهري لژير ناٺئ (ماتيسي
نهناسكري) بو. ژ بهر كو ئهز مژولي خاندنا ناما ماستهري بوم ل
زانكويانازاد (ئهكادهميا ئه وروپي يا زانسي و زانكويانازاد ل
هولهندا) بزمانئ كوردي لسهر (هارمونيا دهقئ شيعري دگل تابلويي
شيوهكاري) من دقيا لسهر بنگههكي زانستي ئهكادهمي قئ نامئ
بنقيسم. ههلبهت د ماوي بهشداربوونا من دقان سهمينارادا هند
رييازئ نوو لسهر بنگههكي كو روشنيريكا هونهري لدهف مروفي
پهيدا ببیت ههري ژ لايئ تيوري و ههري ژ لايئ پراكتيك بريئا
سلايد تابلويين هنري ماتيس هاتن شروقهكرن. قيانا من بو رهنگين
قئ هونهرمهندي ناقدار يئ كو خاندنگهها فاقيزم (المدرسة الوحشية)
داناي و وهكي سهركيشئ قئ رييازئ دهيتته ههژمارتن گهلهك تشتين
نوو نيشا من دان، پهيوهنديا هونهري روژههلاتي دگل روژئاٺا، مفا
وهرگرتن ژ چافكانيين نهقش و زهخرهفي، بكارئينانا رهنگين زهق و
گهلهك تشتين دي. ژ بهر كو هنري ماتيس شيا بهرگريئ ژ وي
رييازئ بكهت يا هونهرمهندين وي و تابلويين وان كهتينه بهر
هيرشين رهخنهگر و جهماوهري و شيا خوه بگههينيته وي قوناغي يا
باندورهك مهن لسهر نقشهكئ هونهري بكهت و پرانيا موزهخانين

جیهانی تابلویین وی دناقا خودا پاراستینه و ببهایی ملیونان دهینه فروتن. ژ لایئ ههستین هونه‌ری خوه داهیلانا روحی و لسهر بنگه‌هی فورمه‌کا گشتی شیا به‌ری چه‌زکریین هونه‌ری بده‌ته جهی ماتیس چافکانیین خوه ژئ گرتین کو رژه‌لاته. قوناغین ئەف هونه‌رمه‌نده تیرا درباز بووی گه‌له‌ک نوویاتی دگه‌ل خوه ئینان، ژ هونه‌ری پشتی سروشتیان Impressionisme، ژ هونه‌ری ده‌ربرینی Expressionisme و Fauvisme فاوئیزما هه‌مدهم یا ده‌ستپیکا سه‌دسالا بیستان. ژ به‌ر قئ من دناقا روپه‌لین قئ نامیلکی دا ژیان و به‌رهمین قئ هونه‌رمه‌ندی و قوناغین تیدا درباز بووی و ئەو شیوین بکارئینانا ره‌نگان و ریتمه‌کا لیکدای یا هونه‌ری زه‌خره‌فی، بکارئینانا مروقان دگه‌ل ساده‌ییا سروشتی و تونین ره‌نگان یین دور ژ باندورا سیبه‌ر و روناھیی لسهر یه‌ک ره‌نگا راسته‌وخو لسهر روبه‌ری تابلوی. ئەفه‌و باندورا ره‌نگین ماتیس لسهر پیکاسوی و نی‌زیکبوون و هه‌قالینیا وان یا دلسوزانه، هه‌فرکی و ئاسته‌نگین ده‌ستپیکا ژيانا قئ هونه‌رمه‌ندی و نه‌رازیبونا بابی وی لسهر به‌رده‌وامیا ماتیس ژ بو خواندنا هونه‌ری و دورکه‌فتن ژ خاندنا قانونی. گه‌له‌ک قوناغین بقی شیوه‌ی بونه ره‌نگه‌دانا هزروبیرین ماتیس کو ژ هوندری خوه قئ ریپازی بئافرینیت و ژ دوودلی و مه‌ترسیی به‌ر ب راستی و یه‌کلاکرنی بچیت، ناقونیشانین گه‌له‌ک گاله‌ری و بنگه‌هین هونه‌ری هه‌مدهم ناقئ ماتیس بگه‌رمی هه‌مبیز دکهن، هونه‌ری سه‌دسالا بیستان بناقین وه‌که هنری ماتیس ده‌یت ناسکرن، ریک و پیکیا وی، ئارامی و بی‌ده‌نگیا وی چه‌ز و قیانا وی ژ بو هونه‌رمه‌ند و هونه‌ری قیانا خوه ددلی هه‌موو که‌سان دا کر یی دگوت؛ "دقیت د تابلویین من دا هاوکیشه هه‌بیت، که‌یف دگه‌ل ئارامی ، ئاژاوه‌یی دگه‌ل بی‌گونه‌هیی و فورم لسهر ریتما خه‌تی د ئازادیی دا

هاتيه وهرگيزان و رهنګ ژ هموو بهرپسياريين زهخرهفي " ههروهسا
 دبيژيت " نهو وهکي تيلين موزيکي بههقرا سترانا دبيژن ". نهو ناماده
 بوو دهست ژ ههه تشتي بهر دهت بتهني (ستران، ناواز و ريلم)
 نهبيت.

هنري ماتيس کي به؟

هنري ماتيس د ۳۱ ديسه مبهه را ۱۸۶۹ز ل Cotau-combresis ل
 باشورئ فرهنسا ژ دايک بوويه. ماتيس هونه رهنه دهکي شيوه کارئ
 يئ فرهنسي به، دنابقهه را سالين (۱۸۶۹- ۱۹۵۴ز) دا ژيايه. نيکه ژ
 سه رکيش و ناقوده ننگرين هونه رهنه ندين خاندنگه ها (وحشي)
 Fauvisme ماتيس د تابلويين خودا دياردا هونه رئ هه مدهم
 بکارئينا به. وهک بکارئينانا رهنگين سيحري بين زهق و گرنگي دان

بفورما گشتی و نه گرنګیا هویرکاریان، ئیک ژ ناقدارترین هونه مه نډین سده سالا بیستان دهیته ناسکرن، کارین وی یین وهکی؛ (تابلو، په یکه، نه قش و رسمین سهر شیشه ی یین دیرا" دومینکن ل فنشی سالا ۱۹۵۰") ره سمکرینه گه له ک گرنګی پی هاتیه دان و دوو موزه خانه ژ بو کارین وی ل فرهنسا هاتینه ته رخانکرن، ئیک ل نیز Nice ئیک ژی ل کاتو Catea. ماتیس ئیک بو ژ یه که م سه رکیشین بزقا هونه ری یا ل ده ستپیکا سده سال بیستان ده رکه تی کو خاندنګه ها (وحشی) یه Fauvism. لده ستپیکي وی قانون خواند ل پاریس و ل باژیري خوه ل بیرویا پاریزه ریی کار کر، لی ژ بهر کو فیانا هونه ری هه رده م دلی وی دا بو، جاره ک دی فه گه را پاریس ژ بو خواندنا هونه ری شیوه کاری ل بهر ده ستی هونه رمه ند (برجیرو) ی پاشی چوو خواندنګه هین هونه رین جوان یین پتر نازادیی تیدا دینیت ل بهر ده ستی هونه رمه ند (گوستاف موروی) خواند، هه ر لقی ری ناڅوده نګیا ماتیس به لاف بو، بتاییه تی پستی دګه ل هند هه څالیڼ خوه پشکداری د سالونا (پایزی) دا کری د سالا ۱۹۰۵ ی و ناڅ لی کری (وحشی) نه و وهکی سه رکیشی فی ری یازی هاته ناسکن. پاشی گه له ک داخوازی ژ (سويد و نه رویژ) هاتن کو ماتیس وه که بنگه هین ری یازا فاویزمی دامه زرینیت و که سین که تینه بن باندورا وی لسهر ری یازا وی فی ری هونه ری مودیرن بین. سالا ۱۹۳۹ ماتیس ژح ژحنا خوه جودا بو، پستی ژینه کا پیکفه بدریژیا ۴۰ سالان هه ردووان بریارا بهردانی دا. د سالا ۱۹۴۱ دا ماتیس ئوپه ره سیونا کولونی کر ژ به کو توشی نه خوشیا شیرپه نجی ببو فی نه خوشی باندوره ک نیگاتیف لسهر ژیا نا وی کر نه و نه چار بو لسهر عه ره بانئ دهات و دچوو، ژنه کا روسی بنافی Lydia Delektorskya چاقدیریا ماتیس دکر نه و یه ک بو ژ مودیلین ماتیس، وی بئالیکاریا هند هه څالان گه له ک تابلویین کولاج دروست کرن و ژماره ک تابلویین بنافی (ژنا

شین یا رویس) کو ژ تابلویین وی یین گرنکه چیکن. لسالا ۱۹۴۷ پهرتووکا وی یا بناڅی (جاز) دهرکهت هند ژتابلویین وی یین رهنگینین چاپکری لسهر تهقهنیا کولاجی بوون، د سالین چلاندا ماتیس وهکی هونهرمهندی گرافیکي دهاته ناسکرن وی کومهلهکا کارین ب رهش و سپی رهسمرکریون ژ ۱۰۰ پهرتووکین کو ل ستودیا (مورلوت) ل پاریس، پشتی خه بهری گرتن و نهشکه نهجهدانا کچا وی (مارگریت) بهیستی گهلهک پی ئیشا، کچا وی رولهکی سهرهکه د بهرخوهدانا فرهنگسی دا دیت بو لهه مبهر نازییان ل سالا ۱۹۵۱ ماتیس پروژی رهسمین دیرا (فونس) گرت رهسمرکنا لسهر په نجران، ئەف پروژە ژ ئەگهرا هه قالینیا ماتیس و خانما (چاک ماری) پهیدا بوو ئەف خانمه سیسته ر بوو و یهک بو ژ مودیلین ماتیس بهری بیته راهیبه وان یهک دوو ل فهکس دیت بو وهه فکاری دناڅهرا واندا دهستیگر پهرتووکا د سالا ۱۹۹۲ دا دهرکهتی بناڅی (ماتیس و دیرا فونس) و بهلگه ناما بناڅی (مودیل ماتیس) یا د سال ۲۰۰۳ دا دهرکهتی گریدای ئی قوناغا ژینا ماتیس بو.

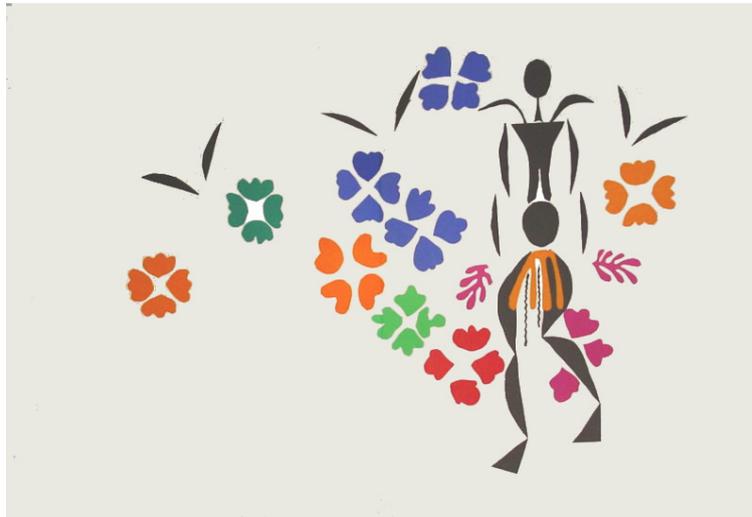
هنری ماتیس ناڅا دیرا فونس

پشتی هنری ماتیس گلهک بهرهمین هونری لپاش خوه هیالین
 لداویا ژيانا خوه توشی نهخوهشیهک گران بوو د ۳ ی مژدارا سالا
 ۱۹۵۴ ی، ز دال باژیری (نیز) جیهان بجی هیلاو وهغرا داوی کر.
 لی ناقی وی ددیروکا هونری دا ب پیروزی هاته نقیسن و پرانیا
 موزهخانه گالهریین جیهانی تابلو بهرهمین وی یین هونری همبیز
 کرینه و وهکی ناقدارترین هونرمهندی سهدسالا بیستان دهیته
 ههژمارتن.

خاندنگهها Fauvisme الوحشیة

خاندنگههک هونری یه ل دهستیپیکا سهدسالا بیستان دهرکت،
 ئەف خاندنگهه نه گریډای چ ریبارین دیارگری بو لی ژ ئەگهرا
 چاقپیکهفتنا کومهلهکا هونرمهندان یین بوچوون و دیتتین وان وهک
 ئیک بهر ب چارهسهرکونا رهنگی و روخسارین ههفیشک د هونری
 دا بو ئەگهرا پهیدابونا فی ریبارا هونری. ههروهسا هونرمهندی فی
 خاندنگههی تابلویین خو برهنگین زهق یین راستهوخو ژ تیوی رهنگی
 دهردکتن بکاردینا وهکی رهنگی؛ (بنهقشی، سور، شین، زهر،
 کهسک، پرتهقالی و...هتد) فان هونرمهندان بابهتین خوه ژ پالانا
 رهنگین ژیک دویر هاوارکه ههلدیژارتن، ژ بزاف و رهنگان ئەفه
 ریبارا وان یا سهرهکه بو، ژ بو دهبرین و روخساری بریکا ساده و
 زاروکانه. ههروهسا فی خاندنگههی بهرفرهتر سهربهستی دا
 هونرمهندی، رهنگ بکاردینا بیی ژیک دویر و پیکهاتین زهق و
 رهنگ وهردیگرا ئینفیعالی و ههستکرنی ژ بو دیارکونا لایهنین وی
 یین پتر دوودل ئەف رهگزه ههموو پیکهه پشکداریی د پیکهاتا گشتی

یا فورم د تابلوی دا دکهن، ژ ههیهجانہ کا بیی دژبهری. فان هونهرمندان دهربرین ژ تابلوی دکر د رییا چافپیکهفتنا گهرماتیا رهنگان ژ دهربرینهکا ب ههیهجان، رهوشا مروشان د بوشاهیهکا دهورهبردا دیار دکر ههروهکی د تابلوی (هنری ماتیس) یی بنافی (برایین سیی) یی د سالایا ۱۹۱۵ دا رهسمری. ههروهکی دفی تابلوی ژیری دا دیاره؛ کو چاوان شیوین رهنگ و فیگورین لسهر شیوی ساده رهسمرینه و دهردورا وان ب بوشاهیهکی هاتیه داپوشین لی ماتیس شیایه پشکداریا ههموو رهگهزان د پیکهاتا فورما گشتی دا بکار بینیت.

هنری ماتیس (سی برا) ۱۹۱۵

ههروهکی گرنگی ددا دیمه نین سروشتی و شیوهی ژ دهرقه وهکی باژیر و ئاقاهی و لفینا مروقی لسهر شیوهکی شیوهکاری، ژ پیکهاتین ههمرهنگ دناقا چارچوین رهنگین زهق دا ژ پیکهاتا دهربرینی ژ

ههستين هونه رهندي. ئەف ريبازە و شيوي پيكهاتا هونه ري ژ ئەگه را فهكولينه كا كویر ژ هه موو رهگه زان وهكي خهت د تابلوی دا دیارده كا رهونه قدره كا هونه ري یه و ژ چافكانين وي روناھي دهردهكە قیت ژ بو ههستكرنا سروشتي ب خوشيین چاف ددهته مروفي. ههروهسا وان سيبه ر و روناھي بكار نه دينا و گرنگي ددا يهك رهنكي، سروشت لسهر بنگه هين ساده رهسم دكر بهر ب ئابستراكتي (تجريد) و زهخره فا ئيسلامي تيدا بكار دينا و گه لهك جارن بتابلويين زهخره في دهاته بنافكرن.

نافي (وحشي) ژ بهر چ كه ته سه ر ئي ريبازا هونه ري؟

ئەگه را دانانا ئي نافي فه دگه ريته ساللا ۱۹۰۶ ئ، ده مي كومه له كا هونه رهندين گهنج باوه ري ب ساده بيا رهسمي هه ي ئان هونه رهندين تابلويين خوه ل سالونا (هونه رهندين خوه سه ر) پيشكيش كر، ده مي ره خنه گر (لويس فوكسل) په يكه ري دوناتللو د ناڤا ئان تابلويان دا ديتي و دناڤا وان رهنكين زهق و دژي ريبازين كه ئن وي گوت؛ "دوناتللو دناڤا وه حشان دايه"، پشتي ئەف گوتنه به لاف بوو نافي (الوحشية) ئاوقيزم كه ته سه ر ئي گروه ي، ئەو بخوه كومه له كا هونه رهندين مللي بوون، هند جارا نافي وان دكر (هونه رهندين يهك شه مي) ژ بهر كو روژين بيهنقه داني د روژا يهك شه مي دا بو وان بهه قرا دئي روژي دا رهسم چيدكر. هونه ري وان ساده بو و گه له ري بو دوير ژ گریدانين هه نده سي وه كي دوير ژ مه نزور، دويراتيا سيي و سيبه ر و روناھيي، لسهر بنگه هي هونه ري زارويان كو ژ هه موويان گرنگتر هنري روسو بو، يي به ره همين وي

ژ سادهیی و هونهری زارویان دهات و هند کارین ویژی گریدای سریالی بوون، کو جه ماوهری لسهر ناڤی هونهرمه ندین دهس تپیکئی و ههمدهم دهه ژمارتن. بناقوده نگترین هونهرمه ندین قی ریپازی "هنری ماتیس، جورج روو، رائولی دوڤی، مریس فلمنک" بوون.

هنری ماتیس و هونهرمه ندی

پشتی ئەکادهمیا پادشایی (مه لکی)، لسالا ۱۶۴۸ ل فرهنسا هاتیه دامه زراندن، فرهنسا باندورا خو بگشتی لسهر هونهری کر، بنگه هیئ خاندین ریڤ و پیک پیک ئانین. پشتی شوره شا فرهنسی و زالبونا ئەکادهمیا هونهری لسهر ژيانا هونهری، گه لهک هونهرمه ندین نوو دیاربون، داڤید David، یهک بو ژ وان هونهرمه ندان، یی ژ نووڤه ژ بو زالبونا هونهری د بهشین ژیانی دا کار دکر، بابه تین خو ژ هونهری گریک و رومان وهر دگرتن، بقی شیوهی ئەکادهمیا نوو دهرکته و ناڤ لیڤرا (ئەکادهمیا فرهنسی). پاشی رومانسی دهرکته کو گرنگی ددهت ئەده بیاتا سه دسالا ناڤین و ههڤرکیا سوزی دهونهری دا، ئەڤه لسهر دهستی گریکی پیکهات، یی شهری ڤه گهرا هونهری کهڤن دکر، که تبونه بن باندورا هونهرمه ندین دهما ریئایسانسی (عصر النهضة)، دولاکروا؛ بابه تین وی ژ ههلبه ستین شکسبیر، بیرون، دانتی و ژيانا روژه لاتی بوون، ئەڤه بو ئەگهرا په یادابونا دیاردا هونهری روژه لاتی د هونهری روژئاڤادا، کو وی ژ وه لاتی مه غریب وهر گرت بو. پشتی وان کورو دهرکته سه رکیشی سروشتیان ههروهها هونهرمه ند مییه باندورهک مه زن لسهر هونهری نوو کر. پاشان کوربییه تاکو ساللا ۱۸۷۴ سروشتی

دهرکه تین لسه دهستی مانیه، مونیه، رونوار، دوگا و سیزان. ژ هیقیتی خاندنگه ها سروشتی (Impressionism)، گهلهک خاندنگه هو لایه نین جودا دهرکه تن مینا خاندنگه ها سروشتی یا نوو دهه لسه دهستی سورا و سینیاک، پاشان خاندنگه ها شه ش پالو (Coppisme) ژ لایه سیزانی فه. پاشی خاندنگه ها وهحشی (Fauvism) لسه دهستی هنری ماتیس و دهربرینی (Expressionism) ژ لایه فانگوگ و سریالی لسه دهستی ههلبه ستقان بروتون. ژ فان خاندنگه ها لایه جودا دهرکه تن و د ئه گه ری دا هونه رمه ند لسه فان لایان به لاف بوون، بتاییه ت ژ ئه گه را دهرکه تننا فان خاندنگه هین هونه ری بده هان هونه رمه ند ژ رییه کی بو یا دی، ژ ریپازه کی بو یا دی هاتن گوهارتن، بی بی بئاسانی په یوه ندیه کی د لایه کی دیارگری دا پیک بینن. لیکولینه ر و ره خه گران هند ناف ل هونه رمه ند و خاندنگه ها کران، یهک ژوان خاندنگه ها فاوقیزم (وحشی) بو ب ریقه به ریا هنری ماتیس. ماتیس یهکه ژ وان هونه رمه ندین پیشداچوون و گوهارتنین نوو د مهیدانا هونه ری دا په یداگری، ئه ف هونه رمه نده لسه لایه دهربرینی وفاوقیزم هاته ناسکران. هزرا دهربرینی ژی د بنگه هی خوه دا ئه وه، کو دقیت هونه ر دور بیت ژ کوپیا سروشتی دیتنی دقیت ئافراندنی ژ سه ربورین دلوقانی و هه ستین روحی بکه ت. ههروه کی فرانز مارک دبیژیت:

"ئیرو ئه م لدیمه نین پشت ماسکان دنیرین، ئه و دیمه نین تشتین پشت سروشتی فه شارترین، ئه فه ژ بو مه گرنگتره ژ ئاشکرارنا سروشتی".^(۱) ههروهک تی زانین لسالا ۱۹۰۵ د پیشانگه ها پایزی دا ،

^۱ آلان باونس؛ الفن الاوربی الحدیث، ترجمه فخره خلیل. دار المأمون بغداد ۹۹۰ ل ۱۳۰

يا ههردهم ل قهسرا مهزن يا پاريسي تئ قهكرن. كومهلهكا تابلويين زهيتي ههبوون، يين هند هونهرمهاند لدهردورا هونهرمهاند هنري ماتيس كومبيون، دهمي ژ بو جارا ئيكي ئهف شيوزي تابلوي ب رنگين ئاشكرا هاتين وينهكرن، دهنگه دانهك پهيدا كر وهكي تشتهكي سهرسورمان بو لبا بينهران. وان هزر دكر كو لايي رنگ و پيكهاتا تابلويين وان، ژ چارچوفا هونهري وي دهمي دهركه تي يه. هند كهس زي بنيرينهك هوير لي دنيرين و هيدي هيدي نيزيك بوون لي د هه مان دهمي دا ئهف هونهرمهاندنه كه تن بهر هيرش و رهخهيان و لسهر وان دگوت: (رهخهگر هيچ تشتهكي دقان تابلوياندا نابيين بتني رنگ و عه بهسيه تي، لسهر في زي رهخهگر مارسيل نيكون د روژناما Rouan دا نقيسينهك به لافكر و گوت؛ " ئهف تابلونه مينا ياريين به بهرانه يين ساده وهكه زاروهك ياريا ب پاكيئا رنگا بكهت، يا د روژا ژدايكبونا وي دا وهكه ديارى ژيرا هاتي").⁽²⁾ دناقا سالونئ دا ههقدژيهك دناقههرا وان پهيكهريين ريالته يين لسهر رييازا فلورهنسا دروستكرين پهيدا بو، وهك پهيكهري زاروي و پهيكهري ژني ي ب نيقي و كومه لا وان رنگين ئاشكرا د تابلويين واندا بكار هاتين ئه و تابلويين قان هونهرمهاندان بون: Camion-Derei، - Manguin-، - Dufy- Frêsz- Mariuar-، Van Dangen Marquet- Matisee، Valtat. لسهر في رهخهگر Vauxelles لسهر جوداهيا دناقههرا هونهري چافليكه و هونهري د پيشانگه هيذا، نقيسهك لسالا 1906 د كوئارا Gilblas دا به لاف كر گوت: "ئهفه مينا پهيكهري دوناتلوي د ناقههرا هوقاندا دياره"⁽³⁾

² عفيف بهنسي: الفن في أوروبا دار الرائد العربي. لبنان 1982/ ص 255

³ عفيف بهنسي: هه مان سه رچاوه. ل. 226

ئەف گوتنه بو ئەگهرا ناقلیكرنا قی كومهلی ب خاندنگهها هوقان
 (وحشی) Fauvismus وهكه نافهكی نوو د هونهرهك نوو دا كهفته
 د دیروكا هونهری دا. هنری ماتیس د گوتتا خوهیا بناف و دنگ دا
 دبیژه: "دهمی ئەم ل تابلوی دنیرین دقیت ئەم بزاین ئەو نوینهراتیا چ
 دكهت" كهسی كو یهكهمجار د راستی و کویراتیا قی گههشتی
 ماتیس و هفالیین وی بون. وان دخواست ئافراندن د ئازادیا
 هونهری دا بیت. ئەفه ژی بو سهدهما وی كو ئافراندنی جهی کاری
 هونهری گرت، هونهر هاته گریدان برهوشا هوندرینقه نهك بنیرینین
 سقک و ساده، بیی دابهشكرنا رهنگان ژ لایی سروشتیانقه، ژ
 كهیفخوشیا ژیانی یا د تابلویین واندا بانگ دكهت، ههستیین وان
 بهرهف هونهر، هزر و ئەقلی چوون. لهوما لاتین، گهرمان و
 ئەسكهندهناف ههستیین ههزكرنی ژ ژیانی وهگرتن، وهردگیان ژ
 بو گههشتنا راستیا ژیانی ژ روناھی و زهلالیا رهنگان، ژ هزرو
 خورایی پیکدهات، دیاردا زیده ژ هیل، رتم و سنورین ژ بابهتی. ب
 رهنگین قهبوی دهربرینی ژ روخساری دكهن ژ روناھیا ب پلهیا نوو
 ژ رهنگین زهلال، مینا رهنگی كهسك، پرتهقالی، شین، سور و
 بنهفشی. ههروهها گرنگی د دا لههقهاتنا رهنگان بهری گرنگی بدن
 مهنزوری ئەفهژی ههفرکیهك بهیژه پیویستی ب شارهزایهك مهزن و
 بهیژههیه د ههستكرنی دا. هونهرمه ندین نههاتن گریدان برهنگین
 ریالیتی قه. وان ههر تشت گوهارت لگور پیویستی وینه دخوازیت،
 هیچ دودل نهبون بهرامبهر بكارئانینا رهنگان وهکی رهنگی ههسپهکی
 سور بیت یان ئەرجهوانی بیت گهر پیویستی وینهی پی ههبت. ئەم
 دکارین بیژین وینهیی وهحشیان Fauvismus، هونهرهکی روخساریه
 گرنگی نادهت نافهروکی و بابهتی، هونهرهك بریقه داره، خهملاندی و
 رهمزیه، لاییین رهوشت، فهلسهفه و جقاک بگرنگ ناگرن، ئەفه ژی وی

ديار دکهت کو شیوه کی خورایی به رەف ئافراندنی ژ رهنگی سروشتی دگرن. ماتیس دبیژیت: "ئەم نکارین بین بالادەستین ئافراندنین خوه، لی ئافراندن بخوه مه پالدهت". مروف دکاریت بیژیت: Fauvismus وەحشی کومه لهک خورتانه هیچ په یوه ندیهک وان د لایه نان دا نینه، بته نی گریدانا شورەشگی ری یه ئەو پالداین دەرڤه ی جفاک، دەم و کهڤنه شوپیان. دسه ر وی را ئەم دکارین باوه ری ب بنگه هی ههڤدیتنا وان بینین و دابهش بکهین سه ر سی کومه لان:

۱- کومه لا ئاتولیا گوستاف، مورو، ماتیس، مارکیه، کاموان، مانگان، بوی و فاندونگی هوله ندی. ئەف کومه له کهتن بن باندورا موروی د خاندنگه ها هونه ری جوان دا، موروی ژی سه رهدانا وه لاتین روژه لاتی کر بو له وما کهتو بن باندورا هونه ری روژه لاتی. ژیانای یه که مجار ژ سترانی بیژی دهست پیکر، پاشی لژی باندورا روژه لاتناس شاسیدیو به رەف هونه ری چو.

۲- کومه لا خاندنگه ها شاتو Chatoe: ژ فلامه نک و دیران پیکهات بو. ئەف کومه له کهتو بن باندورا هونه ری زنجی فلامه نک ئەڤه د په یکه ری زنجی بین رهنگین دا دیتوون. فی باندورا خو لسه ر دیرانی ژی کر، پاشی گه هه شته پیکاسوی وی تابلوی خوه ی بنافی "ژنن ئافینون" لژی فی باندوری وینه کر.

۳- کومه لا هاڤر: ژ فریز، دوڤی و براک پیکهات بو. په یوه ندیا وان ب هونه ری هه ری مین مه غرب ڤه هه بو، بتایبهت تابلوی فریز و دوڤی.

لسه ر فان هه موو گوهارتنان هنری ماتیس بو خوه دی لایه کی گرنگ و د هونه ری خوه دا پرەک دنافه را رابردوی و داهاتوی دا

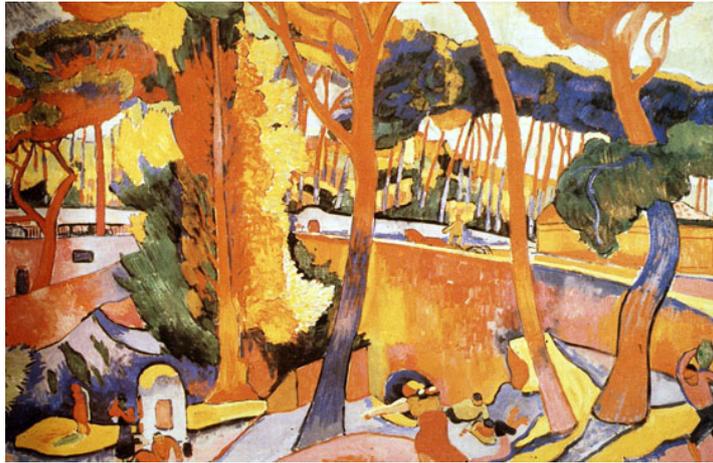
پهیدا کر ئه فټه ژي بنگه هه کی سهره که یه ژ هونه ری نوو یی هه مدهم، وی گرنگی ددا هیلین نهرم ئه رابسکی و رهنگی روژی د دهما سهره دانا خوهیا مه غرب دا مفا ژي وهرگرتبو.^(۴)

هنری ماتیس ؛ ل فرهنسا ژ دایک بویه، وهکه ماموستایین خاندنگه ها (وحشی) Fauvismus تی ناسکرن. د کارین خوهیین هونه ری دا سهرکه فتنه ک مه زن بدهست خست، د پله یین رهنگاندا مروف ههست ب ریگ و پیکیی دکهت، تی هژمارتن ژ هونه رهنه ندین ناقدارین سه دسالا بیستان. تابلویین وی پیک تین ژ نه خش، په یکه ر و وینه یین لسه ر شوشه ی. گله ک موزه خانه یین جیهانی ب تابلویین وی هاتینه خه ملاندن، بتایبهت ل فرهنسا و لباژاری وی Nice و باژاری Cateau و Paris و... هتد. ژیا نا خوه یا دهسپیکی پاریزه ری خاند لی بداوی نه ئانی پشتی ئه شقا وی ژ بو هونه ری زیده بوی چو پاریس ژ بو خاندنا هونه ری شیوه کاری لهر دهستی هونه رهنه ند Bergeru پاشان دخواست پیتر خاندنا ئازاد بخوینیت لهردهستی گوستاف و موروی. پشتی تیکه لیا ماتیس دگل هونه رهنه ندین جور به جور زیده بوی و سهره دانا وی ژ بو روژهلالاتا ناقین بو خوه دی ئه زمونین هونه ری و هند تایبه تمه ندیین نو لبا وی په یدابون.

ژ بهر وی ژي گوهارتنین مه زن د هونه ری دا په یدا کرن وهکه پیکهاتا تابلوی، رهنگ و شیوین روخساری بونه قوناغه ک نوو ژ دیاردین هونه ری. قوناغا وی یا سهره که ژ فه گوهاستنا تابلویین لوقه ر دهست پی دکهت.

---

⁴ Prof. Dr. Kudelka: unbekante Matesse 2007 (udk - Berlin)

رهسام و مودیل: زهیت لسهر کانفاسی ۱۹۱۷،
موزه‌خانا هونه‌ری نوو، پاریس

باندورا شهرئ جیهانی یئ ئیکئ لسهر هنری ماتیس

پشتی شهرئ جیهانیئ ئیکئ دهستیگیری، دیاردا هونهری ماتیس بهر ب سادهیچ چوو، فورما تابلویین خو د چارچووقا چوارگوشه، لاکیشه و بازنهیی دا دروست کرن. ههروهکی دهبرینهک لههملهری شهری و هیژی و دژبهریا دیاردین شهری دکر، لسهر فی شیوهی بهردهوام بوو تاكو ساللا ۱۹۱۶، پاشی فهگهرا پاریس و لقیژی بنهجه بوو. دفی دهمی دا رهنگی رهش لسهر رهنگی تابلوی زال بوو و رهنگین تاری و پاشماوی هیژا دهبرینا رهنگان. ئەفه ههمی ئازراندنا بزاقا هونهری بو تاكو گههشتیه هونهرهکی ههمدهم یئ گریدای ژیان، فیان و خوشیی.^(۵)

ماتیس فهکولینهری دناقبهرا روژئاقا و روژهلات دا

پشتی گهلهک روژهلاتناس هونهرمهندیئ روژئاقا سهردهانا ههریمین روژهلاتی کرین، تیکهلییهک دناقبهرا ههردوو کولتوراندا پهیدا بو. ژوان هونهرموندین رولهکی سهرهکو د ناساندنا ههردوو هونهراندا دیتی (هنری ماتیس) بو، یهک بو ژ گرنگترین کهسین گرنگی دایه هونهری روژهلاتی و باندورا روژهلاتی د تابلویین وی دا رهنگفه دا. ئەو گهلهک نیژیکی فی هونهری بو و ژ دل ههمبیزک کر وی گرنگی دا کهفنهشوپیین فی ههریمی و بتایبهتی مفا وهرگرتن ژ رهنگین سیحری، دسهر هند جودابوونا ژی را ئەو شیا تیکهلییهکی

° رجاب سعد؛ هنری ماتیس رائد الوحشية، دار فنون عربیة، ۲۰۰۹

دناڤهرا دوو دیتنن ټیک جودا پهیدا بکته و ژ هر دوویان ژی
روحیه تهک هونه ری بنافرینیت وهکی وینه کرنا هند مودیلان د
چارچوفا زه خره فا ئیسلامی دا. وهکی فی تابلوی ژیری.

ئەفە پتر ژ سەدسالان بورین لسەر وان تابلویین ماتیس
 رەسمکریڭ د سەرەدانا خوەیا باشوری ئەفریقا دا بتایبەتی ل
 (مەغریب و جەزائیر) یی کو وی بنگەهی پەیوەندیین نوو دناقبەرا
 هونەری روژئاڤا و روژهلەتی دا دانای ول گور فەکولینین وی ئەف
 جەه وەکی خاندنگوھوکا هونەری بو ژ بو چاڤیکەفتنا هونەری
 روژئاڤا ب هونەری روژهلەتی کو ئەف گرنگیە ددیروکی دا خوەدی
 باندورە. ژبەر کو د پەیوەندیین ژیک دویر، دیتنن ژیک جودا،
 روشیریەک ژیک جودا و تایبەتمەندیین جەهی. یەکەم چاڤیکەفتن
 پاراستنا دیروکا هونەری نوو بو کو فەدگەریتە گەریانا پێشەنگین
 هونەرمەندیین شیوەکارین روژئاڤا. کومەک ژ هونەرمەندیین روژئاڤا
 ئەو سنورین هاتینە چارچوڤەکرڭ دناقبەرا روژهلەت و روژئاڤادا
 راکرن، شورھین بلند دەرباس کرن و گەهەشتن وان تایبەتمەندیین
 گرڭ یین کو پیدڤیاتیا هەموو مروڤین جیھانی پێ هەی. ژ
 هونەرمەندی فرەنسی (ئوجین دیلاکروا) بەر ب ئەندەلوس و
 مەغریبی چوو، (هنری رینو) لسالا ۱۸۶۹ ل مەغریب بنەجە بووی و
 مارکیە و جیمس موریس) و گەلەکیڭ دی... ڤان هەموویان بنگەهەک
 ژ بو پەیوەندیین شیوەکاری دگەل روژهلەت دانان، ڤی باندوری ژ
 د رەنگین تابلویین واندا رەنگ فەدا و بەر بجیھانەکا فرەتر برن،
 ئەفە پێشەکیەک بو ژ بو پیتەر پیزانینین نفشین نوو لسەر روژهلەت،
 ڤی تیکەلیی رەنگفەدانەک هەڤیشک دناقبەرا هونەرمەندیین روژئاڤا و
 روژهلەت دا پەیداکر، ئەفە یەک بو ژ پالدەرین هنری ماتیس کو
 گەلەک جارن سەرەدانا ڤی هەریمی بکەت و بتایبەتی بەر ب مەغریب
 و جەزائیر چوو ژبەر کو وی پیزانین لسەر هونەری ئەندەلوسی

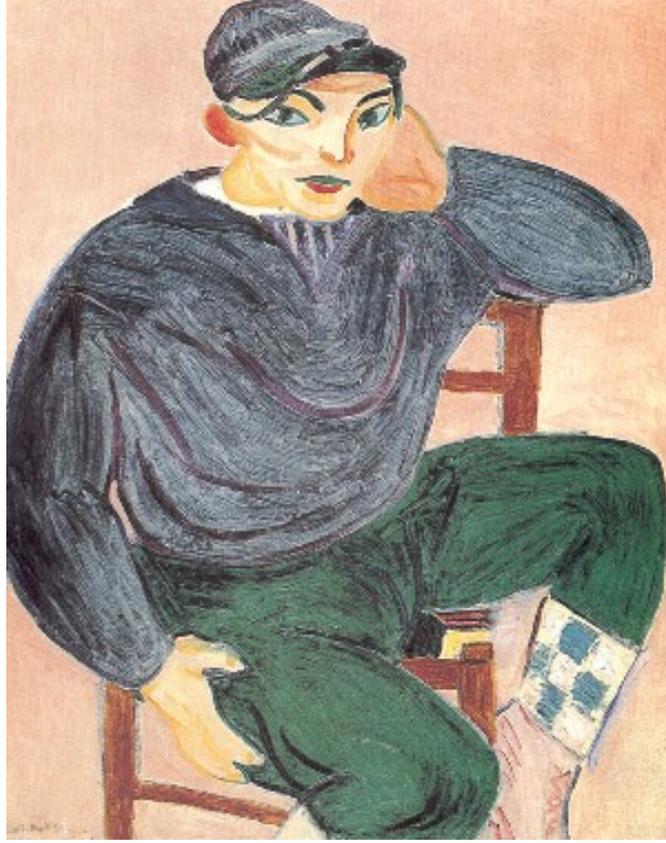
وهرگرتبون و وهکی خاله کا هه قپشک بو دناقبه را گه هه شتتا هه مدهم
يا روژه لات و روژئاقا دا.^(٦)

که ته ژير باندورا نه خشين ئيسلامی و فسه يفسفاتا و گرنگ ب
هونه ري روژه لاتى ددا، وى تیکه لى دناقبه را دوو نيرينين ژ يه ک
جودا پهيدا کر ژ هه ردويان ژى روحيه ته ک ئافراندا، ئه فه ژى د
تابلويين وى يين موديل د چارچو فه يا زه خره فا ئيسلامی دا دياره.
ئو ب سه رهدانين دريژ چو مه غرب و جه زائير وى بته ني تابلويه کی
سروشتي وينه کر، لى وى گه له ک پارچين مافور، پارچين سيراميکی
و نحاس دگه ل خو ئينان، وهکی فيانا وى ژ بو روژه لات و هونه ري
روژه لاتى بو. دقئ خاندنگه هى دا گرنگى ددا روناها کارتيکه ر و
ئاهاهى ب روبه ر، روبه ري رهنگين وان بي سييه رو روناهاى بون
بواته يا بيى بکارئانينا هه ستين رهنگى گرنگى ددا هيذا رهنگى د يه ک
پله دا و گرنگى ددا رييازين ساده مينا وينه يين ده ستپيکى. قئ
خاندنگه هى شيوه يين ساده بخو فه گرتن، وهکی شيوه کی ئابستراک،
يان ساده يى د هونه ري ئيسلامی دا، بتاييه ت ژ ئاليى ماتيس فه وهکی
سه رکيشى قئ خاندنگه هى کو ره گه زين زه خره فا ئيسلامی د تابلويين
خوهدا وهکی ئه رابسكى بکارئانينه، بواته يا زه خره فا نه باتى.^(٧)
ئه فه ژى د واته يا واندا هه فرکيه که دژى کلاسيکيى ئه و ل ئازاديه ک
ره ها دگه ريان. دور ژ فه گوه استنى، دور ژ هه موو وينه يان و ري
فه کر ژ بو ئافراندين ئازاد يين هونه رمه ندا يين سنور و مه رجان
ناسنه که ن. د ئه گه را قان ديتناندا به ره ف نيرينين سه رسورمان و

^٦ سراج محمود؛ ماتيس الباحث عن امتزاج الشرق والغرب، وزارة التربية
والتعليم، المملكة العربية السعودية.

^٧ Jak D. Flam: Henri Matisse Über Kunst 1982.S.234

هونهري دهسټپيکي و هونهري زارويان دچون. ماتيس گرنګي نه ددا مهنزوري و خيچکيشاني ژ بو ټاليکاريه رهنګان، وي دخواست رهنګ بخوه ټي بهرپسياري و هربگريت.^(٨)

هنري ماتيس (دهرياقاني گهنج) ١٩٠٦ موزهخانا هونهري نوو (نيويورک سټي)

^٨ محمد الناسک-رؤي فن ماتيس والمدرسة الوحشية Pm 2006

دسالا ۱۹۰۸ دا، ماتیس د گوتنه کا خودا دیژه؛ " دهربرین ئارمانجا ههری سه ره که یه، ئەز نکارم جوداهیێ دنأقهه را ههستیێ ژیانێ و رییا دهربرینی دا بکه م. دهربرین درییا هزرکرنی دا نه ک ریخستنا سوز و دلوقانیی یه، لسه ر سه روچاقین مروقی، یان د بزاقه کا بهیز و توند دا. پیکهاتنا تابلویین من بگشتی دهربرینه، جهی کارکنا تشتان یان شیوهیان، بوشاییین قالا لدهردور، ریژه، هه ریه ک روله کی د تابلوی دا دبینیت. پیکهاتنا ره گه زین جودا جودا، برییین زه خره فی ژ بو دهربرینا ههستان، هه ر به شه ک د تابلویدا روله کی خوه دبینیت چ سه ره که بیت یان نه سه ره که، هه ر تشتی نه گرنگ ژی د تابلوی دا زیانه. کاره کی هونه ری دقیت بگشتی یه کگرتی بیت، ژبه ر کو هویرکاریا نه پیویست، لسه ر ره گه زین سه ره که د تابلوی دا باندوره که نه باش لسه ر دیتنن بینه ری پهیدا دکهت".^(۹) ده ما هند خاندنگه پشتی سروشتیان بکارهاتین، ماتیس قه بول نه کر و پیشوازی لی نه کر، ماتیس بئالیکاریا رهنگ و هیلان هه فگرته ک د تابلویدا پیک ئانی بتایبهت ده ما مروف ل هند تابلویین وی بین مودیل دنیریت، دسالا ۱۹۰۹ دا مینا تابلوی بنافی (ژنا رونشتی) نها ل Museum der Stadt da دا یه. دق تابلویدا رهنگی که سک و شینی قه بوی و تاری، رهنگی لاشی ژنی دا ب ئالیکاریا تونین رهنگان روبه ری تابلوی پر کریه، ئەف شیوه وه که ستیلا ماتیس یا وی ده می دهاته ناسکرن.^(۱۰) لسه ر رهنگین بریقه دارین پشتی سروشتیان. ئەفه

^۹ آلن باونس؛ الفن الاوروبی الحدیث- ترجمه فخره کریم- دار المأمون بغداد ۱۹۹۰- ص ۱۳۶

¹⁰ Albert Schug- Die 100 Schönsten Gemälde Der Welt-1990. Köln S.53

یهک بو ژ وان ئاریشین ماتیس د خورتانیا خودا توش بوی. ریئا کو لسالا ۱۹۰۴ هند هونهرمه‌ندان لسهر ریئا سورا و سینیاک بکارئانین، ئەو کلیلا ریئا وی بو. گرنگیا وی ژ هند ئالیانقه فه‌دگهریت پشتی سروشتیان مینا سیزانی د رهنگاندا هند نویاتی په‌یداکرین هه‌روه‌ها دهربرینی ل ئەلمانیا بتایبه‌تی دئه‌زمونگه‌ریا ماتیس دا هند تابلویین لسهر وی دهمی وینه‌کرن وه‌که تابلوی (خاندن) یی (Margrerite Lisant. Musee des Beaux.Arts. دایه. مروف هیزا رهنگ لیکدانا تابلوی و بزاقا ئەندامین لاشی وی که‌چی دبینیت. نیرینین وی سه‌روچاڤ و بزاقا ده‌ستان، بکارئانینا رهنگین له‌ه‌قه‌اتی خوشیه‌کی دده‌ت مروفی. ئەفه‌ژی وه‌که قوناغین ئەزمونین سه‌ره‌که‌نه‌ لبا ماتیس تا بگه‌ه‌یه‌تی وی خوه‌سته‌کا وی دقیت. ^(۱۱) پشتی مرنا سورا پول سینیاک (۱۸۶۳-۱۹۳۵) سه‌رکیشیا کومه‌لا بچوک یا سروشتیین نوو وه‌رگرت. سنیاک ماتیس پالدا، گرنگی دانا روخساری و گوهارتتا د پیکه‌اتا تابلوی دا. دقئ دهمی دا هونه‌ر به‌ره‌ف نویاتیی دچو، سروشتیان هیدی هیدی گوهارتن بخوڤه‌ گرتن، هند ئالیین دن ئاشکه‌را بون لسهر قئ ژی هونه‌رمه‌نده‌کی خورت بناقی راول ده‌وقی (۱۸۷۷-۱۹۵۳) دبیزه: "من پیژانین لسهر هه‌موو ئالیین هونه‌ری نوو هه‌نه، لی ریالیته‌یا سروشتیان لبا من وه‌ندا بو، من هزر د خه‌یال، ری‌کخستن، رهنگ و پیکه‌اتا تابلوی دا دکر، ژ نوو من وینه‌یی نوو فییم کر. ^(۱۲)

¹¹ ه۷- Albert Schug- Die 100 Schönsten Gemälde Der Welt- 1990. Köln S.

^{۱۲} آلن باونس، الفن الاوروبي الحديث- ترجمة فخره کریم- دار المأمون بغداد ۱۹۹۰ ص ۱۳۹

هنری ماتیس (ژنهک ب کولاف) ۱۹۰۵ موزه‌خانا هونه‌ری نوو
(سان فرانسیسکو)

ماتیس گرنگی ددا رهنګ و پیکهاتا تابلوی، د رهنګین هه‌ریمی دا،
رهنګین روناھی و سبه‌ری، هه‌فرکیین ته‌واوکه‌ر، هه‌موو لژی‌ر
چاقدیری، په‌یوه‌ندی دناقبه‌را واندا ب هه‌ستکرنی. هیلین پیکهاتی د

بابه تین سهره که بیڼ روخساری دا لسهر ریژه یا نه دنازه یی، ریالیتیا
 دلوقانی ژ هیلان د ئالیاندا. ژ بهر قی ژی ماتیس ریکن روخساری
 بکار ناین ژ بو دهربرینی ژ ئالیگریا هوندرین د خوشی دا.
 سروشتیڼ نوو خودی باوهریه ک سیاسی بوون، باوهری ب
 پاشه روژه کا گهش هه بویه. ئەف بو ئەو باوهریا ماتیس رهسم دکر
 ناف و نیشانین وینه یی وی ژ بودلیر وهرگرتن پارچه کا دوباره
 دبیژه: "هر تشت ریخستن و جوانیه. له زهت، بیدهنگی و خوشی".
 ماتیس خودی هزرهک هونهری بو، هیچ تشت پیشکیش نه دکر، بی
 ی هزر تیدا نه که ت. دیران د ریخستنن فکری بیڼ ماتیس دا، وهکه
 ههسته که دلوقانی دیار دکه ت. تابلویی بناقی (وینی که سایه تیا ب
 شهریتا که سک). بشیوی لاکیشه روبه ری فرهه کومه کا رهنگا ب
 ساده یی ب داپوشینه که ساده وینه کریه. وی دق کاریدا تشته کی نوو
 ژ بو شایی و رونا هیی ئافراند. تابلویی دی بناقی (خوشیا ژیانی).
 دناقه را سالین ۱۹۰۵-۱۹۰۶ دا دروستکربو. ئەفه ژی وهکه دوباره بونا
 نامه یا (له زهت، بیدهنگی و خوشی) تی دیار کرن، دق وینه یی دا
 خوشی و بی گونه هی دیاره، وینه فه گوهاستیه سهر رتمه ک خه تی یا
 دهریایی و رهنگ ئازاد بویه ژ هه مو بهرپساریڼ زه خره فی هه
 وهک ماتیس دبیژه: "ئه و مینا تیلین موزیک سترانا بهه قرا دبیژن".
 ئەف نیړینی موزیک دگرنگن دق جهی دا. ماتیس دق ئالی دا هیزا
 خو بکار ئانی، ئاماده بو ژ بو خو گوریکرنی ژ هه موو لایانقه، هه موو
 تشت بته نی؛ دهنگ، ئاواز و رتمی سهرکیشی کر.^(۱۳) پشتی چار
 سالان د وینی لسهر دیواری یی زه خره فی بناقی (سهما و موزیک)

¹³ Henri Matisse- Schernschnitte-2005 München- -S.15 /Ralf Schieble

ساده‌کاری تیدا بکارثانی بریکا وینه‌ی ههول ددا ژ بو ئافراندنا زمانئ وینه‌ی د دهربرینه‌کا بهیژدا. ده‌ما ماتیس به‌رهف ساده‌یی چوی هونه‌ری وی پیتر بگری که‌ت. د فی شیوه‌یی هونه‌ری دا گرنگی ددا نه‌خشین مافورین روژهلای و هویکاریان، هه‌موو ره‌نگین یابانی یین چاپکری مینا تابلویی (مالباتا هونه‌رمه‌ندی) دساللا ۱۹۱۱ دا، وینه‌کربو. مروف وینه‌کرینه بره‌نگین ئاسان و ب روبه‌ر لپشت وان نه‌خشاندیه ب ده‌وله‌مه‌ندی خه‌ملاندیه.

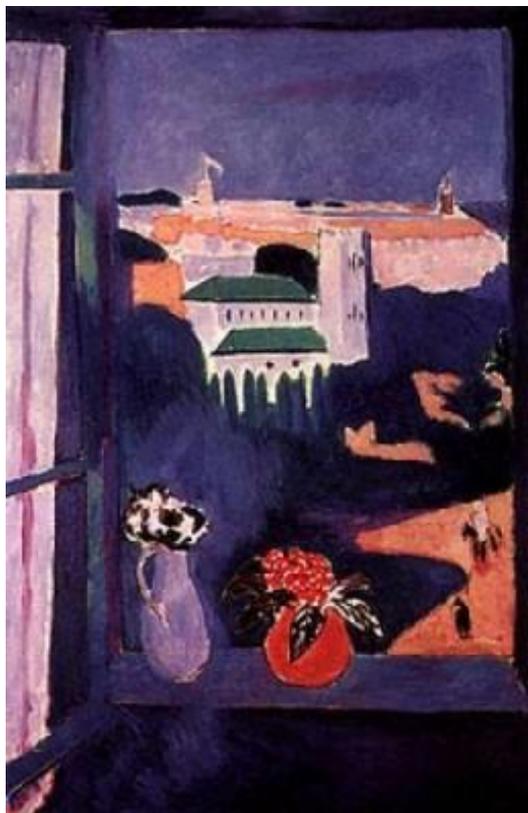
دیتن بوشاهیا ئاسمانی پیچه‌وانه‌نه. دفی پیکهاتا ئاساندا ماتیس هه‌ولدایه هه‌ر وینه‌کی په‌یوه‌ندی ب یی دنقه هه‌بیت، پیچه‌وانه‌بون ژی روله‌کی سه‌ره‌که دبینیت. تشتین لاکیشه د بوشاییاندا په‌سن دکه‌ت، ره‌نگی لسه‌ر وینه‌ی هه‌موو په‌کگریه ژ ژور بو ژیر، ژ راست بو چه‌پ د ئاستین روبه‌ری تابلوی دا. دقان ره‌نگاندا ماتیس پیکهاتا هه‌مدهم دناقبه‌را روبه‌ر و بوشاییاندا په‌یدا کریه. تا‌کو ساللا ۱۹۱۶ ماتیس د نه‌زمونگه‌ریی دا بو، پاشی ژ نشکه‌کیقه راوه‌ستا. ژ پاریس چو باژیری خوه‌نیز، د ره‌وشه‌که بی ده‌نگدا لباشوری فره‌نسا ده‌ست بوینه‌کرنا (هیدونی) کر^(۱۴).

وی به‌ری چه‌ند سالان راگه‌هاند بو کو خوه‌سته‌کا وی یا په‌که‌م د هونه‌ریدا نه‌وه؛" هونه‌ره‌کی دور ژ هه‌ر تشتی نه‌ره‌حه‌ت... یی دلخوش". وی نه‌ف هیفی د کارین خوه‌یین نو‌دا پیک ئانی. دسه‌ر ویرا کو لده‌ما داویع ماتیس وینین باش دروستکرن، د خه‌باتین خویین دریژدا، زیده‌ی کارین کاغه‌زی (کولاج) وی به‌ری مرنا خو بده‌مه‌کی کیم نه‌نجام دابون. خه‌باتین وی یین هه‌ری ب مورال

---

^{۱۴} هیدونی: په‌یقه‌که یونانیه، بواته‌یا بیرو باوه‌رین نه‌خلاقی هزر دکی د خوشیی و جوانیی دا ژ بو ئارمانجا سه‌ره‌که د کاری دا.

دناڅېهرا سالين ۱۹۰۵-۱۹۱۵ دا دروست كرينه. قى دهمى ژى
تايبهتمه نديين خوه هه بون، هه هونه رمه ندهك د هه ولدانا دا دخوازيت
هه فرکيا هه مده ميئ خوه بکه ت دا سه رکه فتنى بده ست بينيت.^(۱۵)

په نجهرا (طنجة) ۱۹۱۲ موزه خانا پوشکين يا هونه ريڼ جوان -
موسکو - روسيا

¹⁵ Hilary Spurling: Der unbekante Matisse. Eine Biographie
1869-1908, Köln 1999

باندورا روژههلات لسهر هنرى ماتيس

ماتيس دييژه؛ (سهرادانا من يا ماروكو ئاليكاريا من كر. ژ سروشتى جوان، نهخش و زهخرهفى، راستيا قى ژ بو من مينا گوتنين دولاكروا بوون لسهر قى هريمى. ماروكو بهموو لايانقه هيژ و بيركرنى ددهت مروقى. ئهقه ژى ژ بو من دهستپيگهك بزهحمهته، لى ئهزى د هونهرهكه نوودا بگههمه ئهجامى).^(۱۶)

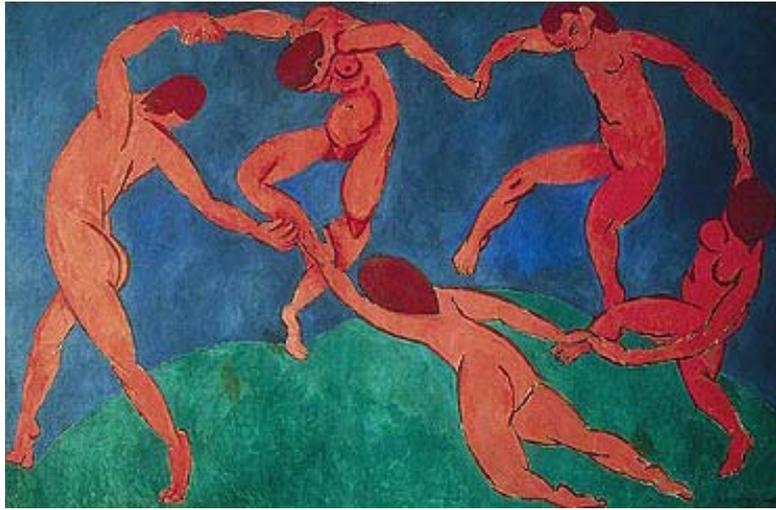
هنرى ماتيس (جاریا ب پهنترونی سور ۱۹۲۴-۱۹۲۵)
موزهخانا orangerie-پاریس

¹⁶ Jack D. Flan: Matisse Über Kunst. Zürich: Diogenes 2005 , 1982 S.234

هنري ماتيس د هونهري خوهدا، گرنگي ب رنگ و روخساري ددا. وهكه دهر دورا بنگه هينه ژ بو تابلوي، دوير ژ ناقه روک و ئينفيئالي. ژ بو داگيرکړنا روبه رهي مهن د تابلوي دا رنگ بشپوهکي بهيز بئرهک دزاني. لسره في دبيژيت؛ (ئز هه ناسي د ريبا رهنگاندا دکه م). ئه ف ريبازا Fauvism ساخکړنا رهنگان بو، شوره شهک بو لسره نه کاده مييان. د گهلهک هه فپه يئين خوهدا، ماتيس بالدکشينه سهر فيانا وي يا روژه لاتي و دبيژيت؛ (ئز ژ روژه لات حه ز دکه م، ئز خوه گونجاي دبينم بي قه برين. لي دقيت ئز بزانه ئاستي في تیکه لي چهنده؟ ئه ري هه مان ميناکه بي هونه رمند و روژه لاتناسين سه دسالا نوزدان). باندورا روژه لات لسره ماتيس قه دگه را هونه ري ئيسلامي، ئه م دکارين فان هه ستان بشپوهيه کي فه لسه في شروه بکين، ئه گه نه روهي بيت د گه ل هند ويته يين ئيسلامي. ژ سالا ۱۹۰۰ دهر فته ژ بو ماتيس په يدا بو کو ئه و پيتر هونه را ئيسلامي ناس بکته. د وان بهر هه مين ئيراني و ترکي يين لپاريس ديتين، دوي دهمي دا ته قله هه قيهک لبا بينه ري په يدا دکر، لي ماتيس راستيا وي دزاني له وما بهه ستهک هونه ري کوير لي دنيري. پشتي دوو سالان ل لايه کي تاييه تي د موزه خانه يا لوقه ر دا ژ بو منه منماتين فارسي و هونه را ئيسلامي ته رخانکري. ژ بو ماتيس هيزهک و دهمهک گرنگ بو کو ئه و ژ نيزيک قه في هونه ري ببينيت. ژ بهر وي ژي ماتيس ببه رده وامي سه رهدانين روژه لاتي کرن، بتاييه تي ژ بو مه غريب. چوونا وي ژ مه ها يهک تاکو مه ها چارا ۱۹۱۲، چارا دووهم ژ مه ها ۱۰ تاکو مه ها چارا ۱۹۱۳. دقي دهمي دا ماتيس هه ست ب وي کر کو د هونه را خوهدا هند شپوي روژه لاتي پيک ئانينه. مروف دکاري بپرسيت ئه ري ئه و چ نه په نيين هونه رينه د هونه را ئيسلامي دا باندورا خوه لسره ماتيس کرين؟ ماتيس د سالا

هه‌بونه‌کا بهیژدا د هونه‌ری ئیسلامی دا. ئەف ژى د تابلویین ماتیس دا خوهیا دبیت، وه‌که ریک‌خستنه‌ک هه‌مه‌ره‌نگی د هه‌فرکیا جلو به‌رگاندا، زه‌خه‌فه و ئا‌ق‌ه‌یاندا د ئاش‌که‌رانه. روژ‌ه‌لاتناسان گرنگی ددا قی دیاردی، وه‌که د منهنماتین فارسیدا دیاره، بتایبه‌تی ژ بو هه‌فرگرتن و پیکهاتی د تابلوی دا، بهه‌فره‌گریدانا دوو که‌سایه‌تیا، ئادابین فارسی وه‌که میناکى دلداریا (له‌یل و مه‌جنون). د تابلویه‌ک دندا د هوندوری ژوره‌کی دا و لبه‌ر په‌نجه‌را فه‌کری، یی کو دسالا ۱۹۰۵-۱۹۰۶ دا ل کولیور ره‌سم کری. ماتیس له‌مه‌به‌ر جلین سور د که‌سایه‌تیه‌که دیارکری دا لسه‌ر ئالیی چه‌پی لبه‌ر په‌نجه‌ری دیاره، هه‌روه‌ها جلین که‌سک یین که‌سایه‌تیا لسه‌ر ته‌ختی دریزکری د ئالیی راستی دا. ئەف یه‌که ماتیس ژ هونه‌ری فارسی وه‌رگرتی یه. بته‌نی هند جودایی دناقه‌را وانداهه‌نه، ژ ئالیی بکارئانینا ره‌نگان. ئەف هورکاریین هونه‌را فارسی بته‌نی وه‌که پشتگیریه‌ک ژ بو کارین هونه‌ری تین بکارئانین. پشتی به‌رده‌وامیا ماتیس و نیژیکبونا وی د هونه‌ری روژ‌ه‌لاتی دا دبیزه؛ (گه‌ر ئەز لژیر باندورا روژ‌ه‌لاتی بم، من پیجه‌وانه‌ی هه‌ستین خوه‌ ده‌مه‌ک نو دیت). ره‌نگی سیی دفی تابلوی دا دیاره، ئەو ژى ره‌نگی شینه‌ تیکه‌ل دگه‌ل که‌سکی د که‌سایه‌تیا دندا ژ بو پرکرنا بوشاهیا د هوندوری ژوریدا بکاره‌اتیه. هه‌ر دوئ ده‌می دا هه‌ست ب دوودلیا ئافراندى دکه دناقه‌را سور و که‌سکی د هه‌ردوو سه‌روچاقین د تابلویدا. دسه‌ر ویرا له‌ه‌قه‌اتنا ره‌نگین نیژیک- که‌سک و شین مه‌ هشیار دکه‌ن و دادپوشن. نیژیکبونا که‌سکو شینی د سالین ۱۹۰۶-۱۹۱۰ دا به‌ایه‌کی تایبه‌ت لبا ماتیس هه‌بویه.

رهقس ۱۹۱۰ دانا دووین هر میتاگ سانت بتراسبورگ- روسیا

بی شک هاتن وهرگیران لسهر ناقی Pierre Schneider شین
 چ بی نالی به یان فهیروزی به، دگهل کهسکی تاری یان فهبوی
 ماتیس تابلوینن خوه پی دنهخشانندن. نهف رهنگه د زهخرهفه و
 شوینهوارین نولی بین ئیرانی و کارین مهزنین منهنماتین فارسی بین
 کلاسیک دا پیک دهاتن. نهف دکارین هند واته بین ئاسان د سومبول
 رهنگاندا دیار بکهین؛

رهنگی شین- کهسک د روشنبیریا فارسیدا بو هونهر لبا ماتیس.
 نهف رهنگه لبا ماتیس په یوه ندیه که ههستی یه، دبه د ئولاندا ژ بو
 ژیانن و هیزا وینه یی خوشی و کهیفی بیت. ماتیس د تابلوینن خوه بین
 د ساللا ۱۹۰۸ دا بناقی (ئاقره نی) و د ساللا ۱۹۰۹ دا بناقی (سهما)
 له مبهه به ههشت و خوشیا خوه دایه باوهرمه ندان بکارئانیه.
 پشتی پیشانگه ها ئیسلامی ل باژاری میونخ هاتیه فه کرن، ماتیس
 چه ندجارا چو لی نیری و سه ره دانین مه غریب کرن، رهنگ وه که

هسته کا گرنګ بو لبا وی. د نه زمونا جوانیا هونه ری ئیسلامی دا و د نه زمونا ژيانا ریالیته و جوگرافیو مروقاتی دا، ماتیس بنالیکاریا رهنګین منمنماتین فارسی باندوره که مه زن لسه ر وی چی دکهن، وی نه باتین د مالا (بروک) داره سم کرین د شین و که سکیدا مه له فانییا دکهن نه ف دهربرینه بی ی چافلینکرن وینه یین فارسی لپاش خو هیلین و هه ستین له مبه ر سروشتی. ژ بهر کو رهنګ هه مان رولی دبینه. نه ف پیکهاتا گرنګ ماتیس ژ دیمه نین گول و مافورین فارسی ژ رهنګی فه یروزی و شینی بی لایه ن د تابلوی (چایخانا مه غریب) دا بکارناین. کو مه زنتین تابلوی وی بو ل مه غریب چیکری، دخی تابلوی دا رهنګین روژه لاتی بکارناینه د روحیه ته کا زه لال و ب هیفی. (۱۷)

دوی دهما هونه را روژناقا درییا خودا و هونه را روژه لاتی درییا خودا دچو، د دهمه کی کورت په یوهندی دناقبه را هه ریمین جودا دا په یدا بون. نه و ژی ژوی تی کو روژناقا برییا هن هونه رمه ندان گرنګی ددا هونه را روژه لاتی، ماتیس یه ک ژوان که سین دخی ئالیدا روله ک مه زن له یستی، بکارناینه رهنګین دهرقه ی سحری په یوهندیه ک کویر و ب هه ست دتابلویدا پیک ئانی. پشته بورینا سه دسالان لسه ر تابلویین ماتیس وینه کرین ژ وهیا باکورئ نه فریقیا (مه غریب و جه زانیر) بو بنگه هی په یوهندیین روژه لات و روژناقا د هونه ری دا. نه ف وه که راستگه هه کی هه ری گرنګ دقوناغا هونه ری نوده ما تی ناسکرن. نه فژی دراستیا خودا زه حمه تیه ک و شاره زاییه که هونه ری پیویسته، دناقبه را دو رهوشه نبیرین جودا و تایبه تمه ندی، جهو دهمین ژهه قدوو جودا په یوهندیه که بقان هه ساتان پیک بیته. نه ف ژی

^{۱۷} قویدر عکری؛ الطبیعة المغربيةیة الی الفردوس الأرضی هنری ماتیس مجلة الفنون الجمیلة

ڦه دگه را بهری سه دسالان دهما هن هونه رمه ندين روژ ئاڦا د سه ره دانا
 خوديا روژه ه لاتدا، سنورين بشورهين بهرز هاتين ئاڦا کرن دناڦه را
 مروڦاندا ب هيذا هونه ري شکاندين و قوناغه که نو ده ستيي کري.^(۱۸)
 مروڦ لڦان سه رهاتي و خه باتين هنري ماتيس بين روژه ه لاتي
 بنيريت، دي ئاشکرا بيت کو هيذا هونه ري و راستيا بيرکونا ڦي
 هونه رمه ندي کولتور و هونه ري روژه ه لات و روژ ئاڦا ب يه ک دانه
 ناسکرن و هونه ر و رهنگين ژياني بوونه پاسپورتين بي سنور چاوان
 مروڦي ئاڦرينه ر خه يالين خوه سه ره به ست دکه ت وه سا ژي ماتيس
 ژي بهيذا خوديا هونه ري شيا دوو کيشوهران ب هيژين تابلوي و
 جوانيا رهنگان بگه هنيت يه ک و بيته به شهک گرنگ ژ هونه ري
 هه مدهم و پرانيا موزه خانين جيهاني پيشوازيي ل تابلويين ماتيس
 بکن.

هنري ماتيس (رويسا شين) ۱۹۰۷، موزه خانا هونه ري - تيمور

^{۱۸} هشام مغربي؛ ماتيس... الباحث عن امتزاج الشرق والغرب ۲۰۰۳، ۹، ۱۰،

مروڤ دکاره ژ هونه رمندي فرهنسي (نوژين دولاکروا) ددهما سهره دانا يه که مدا ژ بوئه نده لوس و مه غريدي دهستي بکته و (هنري رينيو) ي دسالا ۱۸۶۹ دا ، (مارکيه و جيمس موريس) و ... هتد قان همويان ژ بو ناساندنا شيوه کاريا روژه لات بنگه هک داني. برييا هونه را خوه وان ئەف راستيه فه گوهاسته ئەروپا و لهه موو جيهاني به لاف بو. نه سلی لدوف وان پيتر لراستيا هونه ري روژه لاتي گهريان و دخواست په يوه نديه کي دناقبره هردو هونه راندا پيک بينن. دقي بهرپسياري دا هونه رمندي ههري خه مخور و ليگه ريان هنري ماتيس بو. وي ژ همويان پيتر سهره دانا قان هه ريمان کر بو بتاييهت مه غريب و جه زائير. وهکه مه ناشکهره کري کو د پيشانگه ها يه که م يا نيڤ نه ته وي يا هونه را ئيسلامي لباژيري ميونيخ نا ئەلماني لسالا ۱۹۱۰ ، ماتيس بدهرفهت زاني چه دجارا بچته قي پيشانگه هي و ژ نيژيک قي راستيي بينيت. ماتيس و هه قالي وي (Alber Markie) - دهما سهره دانا قي پيشانگه هي کرين هن نه خشين لسهر شه ملک و قوماشان ديتين، ژبو وان بالکيشتر بون ژ راستيين لسهر مزگهفت و قه سرين ئەنده لوس ، قرطبه ، غرناطه و ئەشبيليه دا. پرسا گرنگ لبا ماتيس ئەوه چاوا ئەم دکارين هونه ره کي زه خره في بئافرينين. ئەف چافليکرنين روژه لاتي د نيرينين هونه رمندين روژئا قادا هاتينه پاراستن، ژ بو تیکه لي و هه فگرتن د هونه ره ک نوده مدا.^(۱۹)

پشتي ماتيس دسالا ۱۹۱۰ دا چويه باژيري (طنجه) دهملده ستيه ک لبا وي پهيدا بو. دهما وي مزگهفتين مه زن ديتين دوي نه زه لاليا وي

^{۱۹} هشام مغربي؛ ماتيس... الباحث عن امتزاج الشرق والغرب ۲۰۰۳، ۰۹، ۱۰، ص ۹

گوهلی بوی و خواندی، هه‌بونا وی له‌مبه‌ری قان راستیان و زانینین وی لسه‌ر راستیا روژ‌ه‌لاتی د قی جهی دا. ماتیس مینا روژ‌ه‌لاتناسان لراستیا ژيانا قی هه‌ریمی دگه‌ریا. پیچه‌وانه‌ی هند ئه‌وروپیان ده‌ما دگوت؛ روژ‌ه‌لات بتاییه‌ت باکورئ ئه‌فریقیا ئه‌رده‌کی مریه، وی هویرکاری، سروشت و جوگرافیا مه‌غریب دیت و یه‌که‌م جار نه‌باتین قی هه‌ریمی وینه‌کرن، سه‌رده‌انا وی یا یه‌که‌م پیتر نه‌خوشی و خه‌مگینی بو، حاله‌ته‌ک پیتر مروقی به‌ره‌ف ئه‌زمونین هونه‌ری و بالکیشا زانینی پالده‌ت. لسه‌ر قی قوناغا ژيانی ماتیس دیژیت؛ "ئه‌ف وینه‌یین من لقی‌ره ره‌سم کرین، د‌ده‌برین و هه‌ستین مندا نه‌خوشی و ئه‌شکه‌نجه‌یی ژبیرا من ده‌ن... دبیت ژی ئه‌ز بيم دوو که‌سایه‌ت دقئ یه‌کی ژبیر بکه‌م دا بکارم ری بده‌م خو د وینه‌کرنه‌کا کویردا سه‌رکه‌م". بقی شیوه‌ی ماتیس بدریژیا چار مه‌هان که‌ته دناقا هونه‌ری روژ‌ه‌لاتی دا. ده‌ما فه‌گه‌رایه فره‌نسا ده‌ست ب بزاقه‌کا نوو یا شیوه‌کاری کر، دوی ده‌می دا پاریس خوه‌دی بزاق و چالاکیین هونه‌ری بو، پیشداچونا کوپیزمان یه‌که‌م پیشانگه‌ها پاشه‌روین ئیتالی بو... پشتی ماتیس گه‌ه‌شته‌ی وی باوه‌ری کو سه‌رکه‌فتنه‌ک مه‌زن ژسه‌ر ئالوزی و هه‌ستین خوه‌یین ده‌رونی د زانینا هونه‌ریدا له‌غریب ئانیه، وی ده‌میدانا هونه‌ریدا لپاریس هه‌ست بشیانین خوکر. د‌گاله‌رییا (Brnheimcin) وی ۱۴ تابلوین له‌غریب وینه‌کرین نیشانان. قی جاری ره‌خنه‌گران بباشی پیشوازی لیکر، دوی ده‌میدا گه‌لی پاریس مژولی نیرینین جودا بوون لسه‌ر روژ‌ه‌لات و ده‌ما ئالوزیا شه‌ری جیهانی یی یه‌که‌م بو... ماتیس دخواست وه‌کی هه‌قالین خوه‌ بین هونه‌رمه‌ند مینا بیکاسو، جوان جریس و جینوسیفرنی... هتد ژ له‌شکه‌ریی عه‌فو ببیت. دوی ده‌می دا هیشتا راستیا سه‌رکه‌فتنا دناقه‌را روژ‌ه‌لات و روژ‌ئاادا لبا

ماتیس پهیدا نه ببو. جارهک دی ماتیس چو باکورئ ئه فریقیا، چو مه غریب و باژیرین وی بیین جودا، ئه ف سهره دانه پر بو ژ هیقی و ئومیدان و بو خودی باوه ریهک موکوم و سهرکه فتی دقئ رهوشیدا چه ندین تابلو وینه کرن مینا تابلویئ (لسهر شهره، باب القصبه، میموزا، په نجه را فه کری، گولا راستیای، گولا رونشتی و چایخانا مه غریب و... گه له کین دی. لداویا قئ گه ریانی ماتیس ژ رییا خوه دورکته و فه گه ریا وینه کرنا مودیئ، لده سته پیکا سالا ۱۹۱۶ چه ند وینه بیین مودیلا ئیتالی (لوریت) کو ساله کئ دگه لدا بو ره سم کر^(۲۰)، دقان وینه یاندا ئیشاره تین روژه لاتی تیدا خویا دکن بتایه تی شیوین مه غریب. هه روه ها مودیلا (نتوان ئه رنو و هنریت ئه ریکارید) یا رولا مودیلا د سالا ۱۹۲۰ تا کو ۱۹۲۷ دگه لدا دیتی. د هند وینه یاندا ماتیس شیوه یی دهره یانانا شانوی پیکنانی وه که موری و نه خش و هویرکاریین مه غریبی د جل و به رگاندا.

ئه ره بسکی لبا ماتیس، بواته یا په یوه ندی دناقبه را کوتله، بوشایی و بزاقی دا. هه فرکیا رهنگا د وینه ی دا وه که هونه را ئیسلامی باندور لسهر کری کو ئه و ژ رهنگین راسته و خو حه ز بکه ت، ئه ف شیوی ئه ره بسکی د په یکه ریین ماتیس ژی دا دیارن مینا (رویسا رونشتی) (سه روچاقین زه خره فی) (قینوس د سودفی دا) ئه ف کومه لا وینه یان د ناقبه را سالین ۱۹۰۷-۱۹۲۱ دا ره سم کربون وی گرنگی ددا لادان و ژ هه قچوونا ده مارین هوندین بیین مروقی. ئه فه وه که داهیتان و مفا وهرگرتن ژ ئه ره بسکی د هند تابلویین وی بیین ناقدار دا دیارن

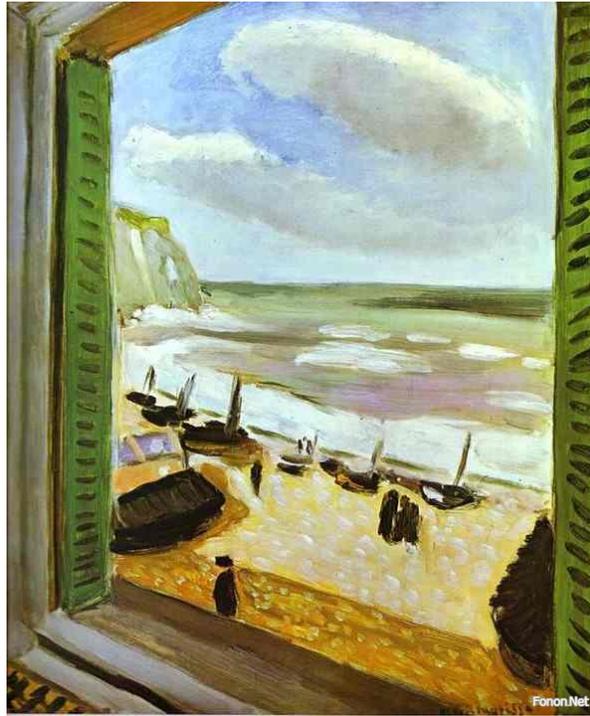
²⁰ Anna Carola Krauß: Geschichte der Malerei von Der Renaissance bis Heute. 1995. Köln-S.85

بناڻي (ديارده).^(۲۱) لڦيري مروڻ دشيت بيڙيت؛ هونهري روڙهه لاتي هونه رمند رازيكريه كو زارڦه كرنا ويته بين رياليتي د هنهري خودا رهنڱ ڦه دهن د گهه شتنا ريمه كا ليكداي څ خهت و ههمه رهنڱي د هويركاريين فورمي دا. نه ڦ شيويه برهنه گه كي هه بي پرسپيكتيف (منظور) و به لافكرنا رهنڱ، سيبهر و رونا هي، هه ستي هونه رمندي روڙهه لاتي و په يوه دنيا وي يا دگه ل خواه زايي د هوندي خودا نه د ويئي ديمه نئ څ دهرڦه دا بكار تينيت.^(۲۲) نه ڦروڙي نه ڦي دياردي د به رهمين هونه رمندي هه مده مين وهكه هنري ماتييس دا د بينين كو لادانا (منظور) ي بهر ب ئابستراكت (تجديد) ځ دچن. ره خنه گر هونهري روڙهه لاتي بروحي بناڦ دكهن و هونهري روڙئاڦا ب هونهري مروڦي څ بهر كو گرنگي ددهنه گيانه وهرين بروح د فورما مادي دا ديمه ن و دويراتيا سي، لي گهلهك څ هونه رمندي روڙئاڦا ڦه دگهرنه رابردوي هونهري و جافكانيا څ ڦي هونهري وهر دگرن. هنري ماتييس ئيكه څ وان هونه رمندي ناڦدارين روڙئاڦا وهكه سه ركيشي هونهري هه مده مي سه دسالا پيستان ده يته هه څمارتن، هه روه كي ماموستاي رهنگان و د به رهمين وي دا هه ستي روڙهه لاتي د ئاشكرانه و بكارئينانا رهنڱن تايهت و سه رده ريبا دگه ل رهنگان بشيويه كي ريك و پيك لسهر بنگه هي ئاواز و ريمه كا ليكداي.

^{۲۱} سمير غريب؛ يرصد ملامح الفن التشكيلي عبر ۸۰ فنا نا-الشرق الاوسط عدد

۹۳۸۶. سنة ۲۰۰۴

^{۲۲} دكتور كاظم شمهود؛ مجلة ادب فن، ۲۰۱۰

هنری ماتیس (پنجهرا فهکری) ۱۹۲۱

په‌نجه‌را ژورا ۳۵ و دیمه‌نین (طنجة) د تابلویین هنری ماتیس دا

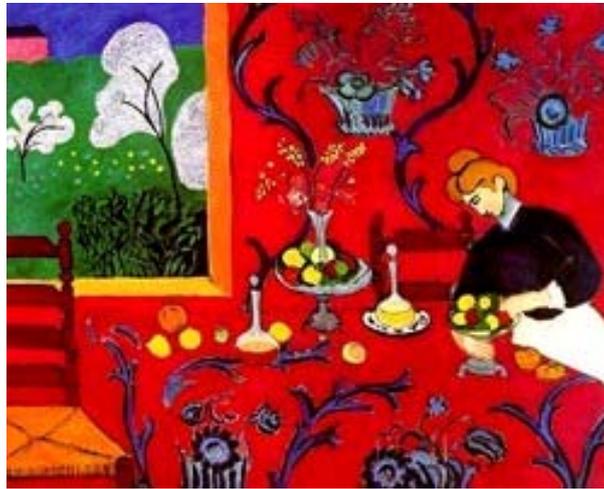
ماتیس پشتی چوویه روژهلالات وهختی خوه گه‌له‌ک ل باژی‌ری (طنجة) دا بره‌سه‌ری، د ژورا ژماره ۳۵ یا هوتیلا (قیلا دی فرانس) دا، ئەف باژی‌ره بو وی وه‌کی ماموستایه‌ک، گه‌شتوگوزاری و دیروک بوو، ژ بهر فی ژی گه‌له‌ک تابلو لقی‌ری ره‌سم کرن. ژورا ۳۵ و په‌نجه‌را وی نه‌ینکا چاقین ماتیس بو د هه‌مان ده‌می دا مینا تابلویکی

دهات خوهياکرن، د چارچوقئ قئ پهنجهري دا چاقئن خوه بهرددان
 سه ر ديمه نئ باژير و دهريايي و ئاسويا باژيري دخسته ژير خه يالين
 خوه ب ههستين هونه ري، ب چاقئن هونه رمه ندکي کو دخوازيت ژ
 هه ر تشتي رهنکه کي و جوانيه کئ ب ئافرینيت. ماتيس زيړه قاني
 رهنگين ئاسمان و دهريا (طنچه) بوو، بدههات تابلو د قئ ژوريقه
 هاتن ره سمکرن. هاتنا ماتيس يا قئ باژيري ژ بو دوو بيره وه ريئ
 گرنگ بو و جاره ک دی دووباره بو؛ يه ک : ده مئ ژ بو جارا ئيکئ
 ئەف ره سامئ فرهنگسي هاتي قئ باژيري ژيئ وي نيزيکي پيئجي
 سالي بوو د زفستانا سالا ۱۹۱۲ دا گه هه شته قيرئ. و گه ده مکه کئ
 کورت لقيري بهراند، لئ ئەو گه له ک ژ قيرئ دوور نه کهت پشتي
 ساله کئ د ۱۹۱۳ دا جاره ک دی فه گه را قئ باژيري و د قئ سه رده اني
 دا وي هه موو پارچه و تاخين باژيري ناسکرن و ئاشکرا کر.

هنري ماتيس ژن و پهنجه ر ۱۹۲۲ موزه خانا بورنيميس

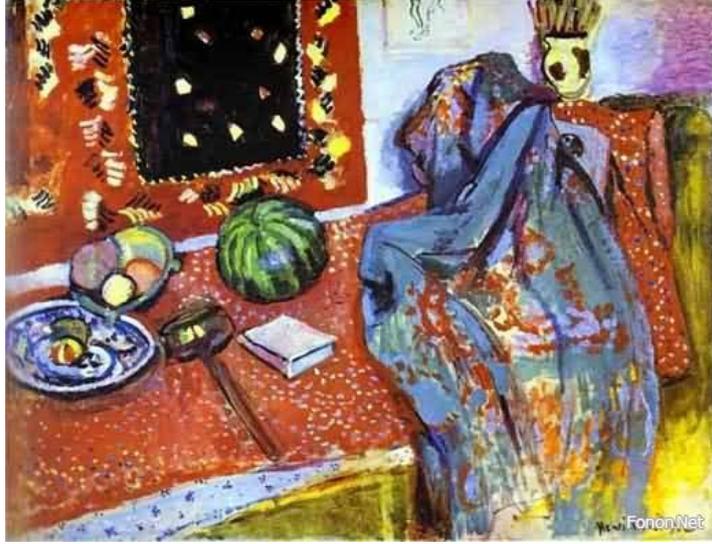
ماتیس هر تم ئەڤینداری ژورا ۳۵ بو، ژ بهر کو چاقین وی فیڤی زیڤهڤانیا بیڤهنگیا باژیڤی ببوون، ب شیوهکی راستهوخو د رییا پهنجهری دا دهڤیا (طنجة) ددیت یا ژ ڤهانا رهنگی شینی دهڤیایی. (۲۳) د ڤی دهمی دا سهڤمیرا باژیڤی پینجی ههزار کهس بو، وی چاڤدیڤییا هه موو بهشین کڤناتیا باژیڤی و شویرهین پورتهگالی لپشت ژی دویراتیا چیاپین ئەوروپی لسهڤ مهڤمهڤی کهڤری. ڤان تابلویین ماتیس رولهکئ گرنگ د ناڤودهنگی و ناساندنا ڤی باژیڤی ب جیهانی دیت، ژمارا ڤان تابلویان دگههسته ۶۰ تابلویان، ههروهسا ڤی یهکئ باندورهک مهزن لسهڤ هونهڤمهڤند و روشنبیرین ئەوروپی کر کو بدههان کهس ژ بو سهڤهانا باژیڤی (طنجة) بیڤه گهشت و گوزاری.

هنری ماتیس ۱۹۰۸ (هارمونی بسوری)

^{۲۳} دكتور اسامة شعلان؛ الفنان الفرنسي هنري ماتيس، ۲۰۱۰

تابلوی (مافورین روژهلای))

Musée de . Oil on canvas. ۱۹۰۶. Rugs Oriental. Henri Matisse
France .Peinture et de Sculpture, Grenoble

ئەف تابلویە بناقی (مافورین روژهلای) ئیکە ژ جوانترین تابلویین
هنری ماتیس، دق تابلوی دا ریبازا (الوحشية) دیار دبیت، ژ رنگین
وی یین بهیز یین تیر و ساکاریا رهگه زئ تالوی. دگه و یژی کهتبو
ژیر باندورا هونه ری ئیسلامی و ریبازین روژهلای د زهخره فی دا
ههروهکی ئەف شیوین هونه ری د مافور و نهقشاندا دیارن. دق
تابلوی دا ماتیس بزاقریه کو ژ بو بینه ری د پیکهاته کا ئاسوی دا
ئارامی و خوهجهیی دیار بکهت، مروف ههست ب جیگیریبون و
ئارامی دکهت، ئەفه هه موو ژ بو پیکهاتا خهتین هه مه جور تییدا
بکارئینانه لی خهتین ئاسوی لسه ر شیوئ گشتی زال بونه، وهکی

روبه رهکی ژبو هه موو ره گه زین تابلوی بکار دئینیت. لسه ر شیوه کی خار ژ دیاردا تشته کی فه دگیریت و هه سته کی دده ت مروقی و بتاییه تی ئه فه د هویرکاری و زه خره فا مافوری دا ئاشکرایه. وی روناھی لسه ر تابلوی دابه شکریه و گرنگی دایه وی لایئ هونه ری یی ماتیس دتابلوی دا دیارکری، هونه رمه ند به رده وام دبیت لسه ر هه لپژارتنا رهنگه کی لدویف یی دی تاکو هه موو پشکداریی تیدا دکن بی رکبه ری لسه ر بنگه هه کی هونه ری دهیته ئا فاکرن. رهنگین وی یین بهیز خوه دی هیزه کا دیارن یین نیژیک و ههروه سا دفی تابلوی دا رهنگین سار ژی بکارئین و ره گه زین مافوری بزهره فی ره سمکرینه ههروه سا رهنگین گهرم یین وهکه رهنگی سور و زهر دگهل تیکه لبونا رهنگین سار و گهرم نیشانا جوره کی بزاقی یه دتابلوی دا. (۲۴)

به لافکرنا ره گه زین وهکه (قافکی گولا) بهر ب مافوری فه ره گه زین دی یین گریدای رهنگان هاوکیشه و ریتمه کا ئازاد د تابلوی دا پیک تین هه روکی د زه خره فا مافوری دا ئاشکرایه. ماتیس دفی تابلوی دا هگرنگی دایه رهنگین زهق یین راسته وخو ژ تیویپی دهر دکه فن کو رییه کا سه ره که یه ژ دهر برین و فورمی، ژهاتنه کا خوه رای و ساده ههروه کی دیاره کو ریبازا فاوقیزمی سه ره به سته کا به رفه ده دده هونه رمه ندی رهنگین سار یین وهکی رهنگی شین بتنی بهس نه بو وی رهنگین گهرمیین وهکه ئه رجوانی و سور بی دورکه تنا رنگی یان پیکهاتین زهق بکارئینان، رنگ لبا وهحشیان فه دگه ریته هه لچوون و هه سکرئین دیار یین پیتر یین دوودلیی، ههروه سا وان گرنگی ددا روناھی و رویی ئا فاهیئ تابلوی ژبه ر کو وان دهرنگاندا گرنگی نه ددا سیبه ر و روناھی بی کارئینانا هیزا رهنگی لسه ر بنگه هه مبالغی رادین و بی گریدان برهنگه کی سه ره که یی تشته کی، ماتیس یه ک بو

^{۲۴} متندی شبکه الفنون، اهم لوحات هنری ماتیس

ژ پيشه رنگين ځي رييازى ژبه ر وي ژى تابلويين وي و ريبازا وي يا هونه ري گريډاي ځان پيشانين هونه ري يه. ئەم دبيني زه خره فو مافورين روژهلالاتي باندوره ك مه زن لسهر ماتيس كره ژ بهر ويژي رهنگه دانا ځان رهگه زان دځي تابلوي ماتيس دا ئاشكرايه، ئەف تابلويه يه كه ژ تابلويين دهسټپيكي كو ماتيس گرنگي دايه هونه ري زه خره في دسالا ۱۹۰۶ دا، ژ بو ماتيس رييهك بو ژ بو دهربرينه كا روحي برييا رهنگان و ريتمي د تابلوي دا. ماتيس نه بشيوه كي دهملدهت دهست بځي ريياز هونه ري كر و تابلويين بزهره فو چيكن، لي وي خوه بهردا دناف پيزانين و ځهكولينين كوير د ځان هه ريمين روژهلالاتي دا و ل نه وروپا ژي چوو گه لهك پيشانگه مين گريډاي زه خره فو ئيسلامي و هونه ري روژهلالاتي. هه ر ژ زه خره فا لسهر دهرگه هو مزهفتان تاكو نه قشين گه له ري بين د ژيانا روژانه يا روژهلالاتي دا بكار دهاتن بتاييه تي باشوري نه فريقيا وي گرنگي دا ځي سده بيا ځان رهگه زان برهنگينزهق بين كو خهلكي ځي هه ريمي بشيوه كي راسته وخو ژ خوهزايي گرتين وي ژي وهكي ريياز اوځيژما كو چاوان رهنگان راسته وخو ژ تيويان دگرن و بكارتين. بځي رهنگي تابلويه كي روژهلالاتي يي ژ رهگه زين هونه ري دگل تيكله ليونا هه مدهميا روژئاځا په يوهنديين روژهلالات و روژئاځا بهه ځرا گريدان و بو يهك ژ رييازين ناځدارين سه دسال بيستان و بو بنگه ههك بو هونه رمه ندان كو كولتور دكارن مفاي ژ هه ځدوو بگرن و هه موو سنوران دهر باز بكن و بگه هنا ناما پيروزا هونه ره كي راسته قينه يي د بيته خوشيا هه موو ههستان، ديتنين هه موو چاقان و هه زكرنا هه موو مروځان، ماتيس خوهديي گه هاندنا ځي ناما پيروز بوو ئيرو ژي بدههان هه رمه ند لسهر ځي ري د مه شن و روژانه ئەف تابلو د موزه خانه و پيشانگهاندا دهينه ديتن و ځهكولين لسهر دهينه كرن.

هنری ماتیس (Collioare) ۱۹۰۵، موزه‌خانا سان پترسبورگ-روسیا

گوندی کولیورا فرهنسی خودی خاندنگه‌ها (Vauvisem)

د پایته‌ختا فرهنسا پارسی دا پرتوکه‌ک لژی‌ر ناچی (ماتیس یان موعجیزا کولیورا) ژ نالیی (جانپیربارو)‌قه هاته چاپکرن. دچی پرتوکی دا ره‌وش، ئاف و هه‌وایی ریبارا چی خاندنگه‌هی د وینه‌ی دا دیار دکه‌ت. ماتیس وه‌که یه‌ک ژ ناقدارین فرهنسی یین سه‌دسالا بیستان د مه‌یدانا هونه‌ری دا تی ناسکرن. لی (کولیورا) گونده‌کی بچوکه که‌سه‌کی گولی نه‌بویه ژ بلی خه‌لکی هه‌ریمی بخوه، تا‌کو سالا ۱۹۰۵ د هاقینا هه‌مان سالی دا هونه‌رمه‌ندی مه‌زنی فرهنسی ماتیس بشوره‌شه‌که هونه‌ری رابو یا راسته‌قینه د دیروکا هونه‌ری دا روپه‌لین نو خه‌ملاندن ژ دایکبونا ریبارا هوقانه (وحشی)، ئه‌ف پرتوکه د روپه‌لین خوه‌دا قه‌دگه‌ره هاقینا ماتیس...و دیروکا چی

خاندنگه هی د رهس می دا. دیاردا فی خاندنگه هی قه دگره دوو
ئه گهرین سهره که: بهرده و امیا روژ هه لاتنی د فی ههریمی دا،
تیروژکین خوه بهرده سهر گوندی کولیور. ئه گه را دووم: سروشتی
خهلکی فی ههریمی. ماتیس ب نویاتیه کی رابو د هاقینا ساللا ۱۹۰۵ دا.
خهلکی فی ههریمی ژ رهنین زهق هه ز دکر بین ماتیس راسته و خو
بکارناین. ئه ف پهرتوکه لسالا ۱۹۹۷ ژ ئالیی روژ نامه گه ریا ( )
لیبراسیون) قه وه که لیکولین لپاریس هاتیه چاپکرن، ژ ۶۰ روپهلین
ناقین پیک تی

هنری ماتیس نه ناسکری

دهما مروف لیکولینی لسهر ژیا نا هونه رهنه ده کی دکهت، پیویسته
راستیا هه موو ئالیین ژیا نا وی بدهت خوه یا کرن. بتاییهت گهر
که سه کی ناقدار، هونه رهنه د و خوه دی ئافران دن بیت. ماتیس یه که
ژقان ناقداران. گه له ک ئالیین ژیا نا فی هونه رهنه دی ناقدار د نه په نیی
دا بوون، بتاییهت ئه و ئاریشین جفاکی و دهرونی لسهر مالباتا وی
بونه ئه گه را باندوره ک نه ریئی د ژیا نا ماتیس دا. ئه ف یه که نه هاتیه
نقیساندن تا کو نقیسکارا ئنگلیز Hilay spurling دهست ب
ئاشکرا کرنا هند نه په نیین ژیا نا وی ژ هه موو ئالیانقه کری،
په رتوکه ک بنا فی (ماتیس نه ساکری ژ ۱۹۰۵-۱۹۰۸) راستیا ماتیس
پیش چاف بو. وه که مه د روپهلین بوریدا ئیشارهت دایی کو
به رهنه مین ماتیس خوه دی بالکیشیه ک هونه ری بوون، د رهنگین وی
بین روژ هه لاتی دا مروفی ههست ب بی دهنگی و خوشی دکر. لی
ژیا نا ماتیس د گه له ک لایاندا هه فدری قان تابلویان بو. هیرشین

دهسټپيکي لسهر هونهري وي ژلايي رهځنه گرانځه ژ لايه کي، ژ لايي
 ديځه بويه را لسهر مالباتا وي يا بي گونه، ماتيس توشي بي نارامي
 و دودليي کر. ئەف رودانهک سياسي، مالي، نيشتماني و نيځ
 نه ته وي بو. دسال ۱۹۰۲ دا، ژيانا مالباتا ماتيس هاته گوهارتن، ئەو
 بخوه ژي گونه هباري قي تاواني کر، ئەفه بو ئەگه را وي کو ماتيس ژ
 جځاک و مالباتا خوه دور بکه ښت. ئەف رودانه بناقي (دوزا هوبير)
 بو. بناقي خه يانه تکاريا ئيمان ته کي مه زن يي پاران کو ۱۰۰ مليون
 فره نکين فرهنسي بوون، ژ پارې به ره مه پنه ران لبا وان. مالباتا
 (ئهميلي) دگهل مالباتا (هوبير) خوه دي باوهره که کوره بو، له وما
 پشتي ئەف رودانه به لاف بوي، مالباتا هوبير ره قيا، مالباتا ئەميلي
 دقي کرياري دا گونه هبار کر. مالباتا ماتيس ژه موو لايانځه که ته ژير
 چاځديري يا پوليسان، تاکو ناتوليا ماتيس ژي هاته کونترول کرن.
 هه لبه ت رودانهک بقى ناوايي هه ر ژ ناليي جځاک و که سايه تيځه، هه م
 ژي ژ ناليي مروقاتي و هه ستين ئافراندني ځه باندوره که نه ريني
 لسهر ماتيس کر. دوي دهمي دا ماتيس کورې هه ري مه زني
 مالباتي بو، ژيانا وان لسهر کاري چيني بو بابي وي باندورا خوه
 لسهر دکر و نه ده ښت ماتيس کاري هونه ري بکه ت. ماتيس ل
 باژيري (بوهن) مه زن بو ئەفه وه که باژيره کي پيشه سازي دهاته
 ناسکرن له وما بابي وي دخواست ئەو فيري بازرگانيي بيت، د
 زاروکينيا خوه دا ماتيس چ ژ ره سمی نه دزاني و تابلويه کي زه يتي ژي
 نه ديتبو. تاکو ژيي وي بويه هه ژده سالي، ژبه ر وي ژي خوه سته کا
 وي يا هونه ري کيم بو، ژ لايه ک ديځه نه دخواست بازرگانيي بکه ت
 ئەفه ژي بو ئەگه را بي ناراميي لبا وي. ئەو که ته دئوده کيځه
 لنه خوشخاني بدريژيا ساله کي ژ هه موو به شين ژياني بي به هر بو،
 خورته کي د هه ژده سالي خوه دا بکه ښت قي رهوشي هه لبه ت ئەفه

نه خوشیه که گرانه. بابی وی ههول دا وی مژولی خاندنا پاریزه ریئ بکهت دا بکاریت دناقا هه قالیئ خوه دا بیئت و بچیت، وی هزر دکر بته نی ئه ف خاندنه دی چاره سه ریا دهردی ماتیس کهت. لی چاره سه ریا یه کهم ژ بو دهردی ماتیس وینه بخوه بو، دهما نه خوشه کی دی لبا ماتیس ژیرا هند رهنگ ئیناین و گوتی بخوه ب ره سمکرنیقه مژول بکه ، ژ بهر کو هه ر تم بی عه سه بی بو. وی که سی لبا ماتیس سندوقه کا رهنگا بو ئینا و نیشا وی دا چاوان وینه یان کو بی دکهن. پاشان دایکا وی سندوقه کا رهنگا ژیرا کری، دهما وی ئه ف رهنگنه لبه رده ستین خوه دیتین، وی زانی چاوا ئه و دی ژینا خوه هه لبریزیت. هه ر ژ وی روژی و شوندا ماتیس کهته دناقا ژینا هونه ری دا. (۲۵)

ژگه له ک لایانقه هیشتا ماتیس باش نه هاتیه ناسکرن، یا گرنگ ئه وه مروف بگه هیته وی راستی دهما ماتیس د هه فرکی و خه باتین هونه ری دا توشی گه له ک ئاریشین مالباتی، جفاکی و هونه ری بو. ئه شقا وی ژبو رهنگ و هونه ره کی ساده و بی دهنگ د خاندنگه ها فاوقیزم (وحشی) دا ژ لایه کی و ژ لایئ دی فه ژینا وی یا هه ژاری، دهر به دهری و هه فرکیا ژینائی. د وی ده می دا ماتیس ماله ک بچوک لده ردورا پاریس کری کر بو ره وشا وی ئه و پالدا ژینانه کا نوو. ئه و مالبات ژ جهه کی بو بی دی، د ستودیویین کری کری، بیلاو هوتیلین ئه رزان، ئه فه هه موو دهر دین وی بوون لی لداویئ ماتیس شیا ببیته ستیره ک گه ش د جیهانا هونه ری دا. ئه فه هه موو پالده ربون کو (سپرلینگ) لسه ر ژینا وی په رتوکه کی بنقیسیت. هاملتون ژ ۶۱۲

²⁵ Hilary spurling. Der Unbekannte Matisse- Eine biographie 1869-1908. Köln .1999

روپه لان پيڪ تى، بهرگى دووى و داويه لسهر ماتيس هاتيه
 نقيساندن. لى بهرگى هيلارى يى يه كه م لژير ناڻى (ماتيسى نه نياس)
 وه كه ناڻه كى ليها تى ديت ژبو ڦى په رتووكى. گه له ك لايين ژيانا
 ماتيس يين نه هاتينه ناسكرن دڦى په رتووكى دا پيشچاڦ كرن. وه كه
 بهر خوه دانا ماتيس ل همبه رى نه رازيبونا بابى وى، خه بانكرن دڙى
 ژناڦرنا مالى و هيرشين لسهر داهينانين شيوه كارى. هه روه ها
 نقيسكار (سپرلينگ) گرنگى دايه نه گه رين برسيتيا ڦى هونه رمه ندى
 ناڦدارى شيوه كارى، يى توشى دوودلى، هه ژارى و ئاسته نگان بوى.

ژنهك بجلين بنه فشى ۱۹۲۷ موزه خانا هيوستن - تكساس

هونه ری هاوسهنگ و زهلال خواسته کا ماتیس بو د داهیتانین هونه ری دا. هونه رکی ئازاد ژ هر رهگزه کا دبیته ئاستهنگی، ئەفه هه موو هیقینی تابلویین ماتیس بوون. ئەف هونه رمه نده دناقبه را ههردوو شه رین جیهانی دا ژیاپه، وی گه له ک تیچوون، شکه ست و نه خوشی ل پیشیا هونه ری دبیتنه. ههروه ها نه خوشیین لسه ر مالباتا وی و هیرشین به ردهوام، چوونا ماتیس بو گه له ک جهان لی فهگه را مالا خوه ئیکانه. گه له ک ئەزمون و سه رهاتیین دژوار ماتیس لپاش خوه هیشتن، لی هه ر تم لیگه ریا نا وی د بیدهنگی دا به ردهوام بو دا ژ تابلویین که فن رزگار ببیت. هه موو روژان ماتیس ده مژمیره کی درونشت و ژبو مالبات و هه قالین خوه نامه د نقیساند، به شه کی بچوک ژ فان نامه یان هاتنه به لافکرن. سپرلینگ وه که خه بیره ک ل نه په نیین فان نامه یان دگه ریا، په یوه دنیا ماتیس دگه ل هونه رمه ندین ناقدار یین گرنگی پی تی داین ژ لایئ که سین په یوه ندیدارقه، یه ک ژوان (سیرگی شیشو کین) بو. خوه دیی کارگه ها رستن، تابلویین ماتیس فه گوه استنه روسیا ئەفه مه زنتین کومه لا تابلویین ماتیس بوون، ژ بو پیتر پیزانینا لسه ر تابلویین ماتیس، شوشکین چهند ههفتیان دناقا فان تابلویاندا ما به ری بینه فه گوه استن بو قه سرا مه زن. پشتی چهند سالان شوشکین پینچ تابلویین دی یین ماتیس لی زیده کرن، ل سالونا خارنی هاتن هه لواسین، ههروه ها ۱۶ تابلویین گوگان ژی دهه مان سالونی دا هه لاویستی بوون. لگور ره خنه گری روس (جاکوب توگنهولد) ، رهنگین تابلویین ماتیس یین شوشه بی لسه ر تابلویین گوگانی زال ببون، مینا تابلویین گیچی یین هسک، تابلویین ماتیس بالکیشتر و دهوله مه ندر بوون ژ یین گوگانی^(۲۶)

^{۲۶} صفوان حیدر؛ رسم سعاده لم تقدمها له الحیاة - www.newsabah.com

ماتیس وهکه رهنګفانه کی سه دسالو بیستان د روشنبری و زیرهکیا رهنګاندا تی ناسکرن. وهرگرتنا رهنګ و رهگه زین روژهلایتی و بیژهنتی ژیده ریڼی فی یه کی بوون، لی مخابن فرهنسی کیم ژفی راستی دزانن. ژبه وئ ژی ماتیس فی راستی دزانیت و دیژیت: "هز ژبو بازاری وهلاتین یه کگرتین نه مه ریکا، به ریتانیا و روسیا کار دکهم". هف راستیه د سالو ۱۹۱۴ دا دیار بو، دفی دهمیدا ماتیس لپاریسی دابو لایه کی، ژبه رگرنگی پیدانا پاریس ب کوپیزمی (شهش پالو)، پشتی ۷۰ سالان و فیانا وی ژبو ژنا وی (ئمیلی) بشیوه یه کی یاسایی ژ ژنا خوه جودابو. دفی دهمی دا وی گوت؛ "هز ره سم دکهم دا هه موو تشتین دی ژبیر بکهم"، تابلویین وی هلندا روژئ هه لدگرن، مینا هه لبه ستقانی فرهنسی یی بناف و دهنګ (لویس نه راگون) دیژیت: " سیحر، خوشی و رومهت د هونه ری ماتیس دا، هه ست ،تاری و ترسا جیهانی ژبیر دکهن. دسالو ۱۹۴۵ ، ماتیس د حه لیانی دا بو دهما وه سفی کچا خوه بهیستی کو بده ستین نازیان تا کو که نارئ مرنئ توشی نه شکه نجی بووی، لی ماتیس لبه رخوه دا د هه ستین نه خوشی و تیکچونئ، به رده وام بو لسه رهمکرنئ ب ئاشکه رای، زه لال و بیده نګ. ماتیس نه دیندار و نه ره گه زپه ریست بو، وی لسه فی راستی ژی گوت: " پرسگرهک نه وه دقیت نه م رهوشه کا تاییهت د بلندی دا ئافا بکهین، مروقان ژ مژولبونو گرنگیین وانین روژانه بلند بکهین ". هه قالئ وی (جولس فلاندرین) گوت: " فه مانا بنگه هین د تابلویین ماتیس دا نه وه، بچافی گونه هباری حکمی ناکهت، دقیت تو وه سا لوی بنیری هه روه کی هه لاتنا روژئ و

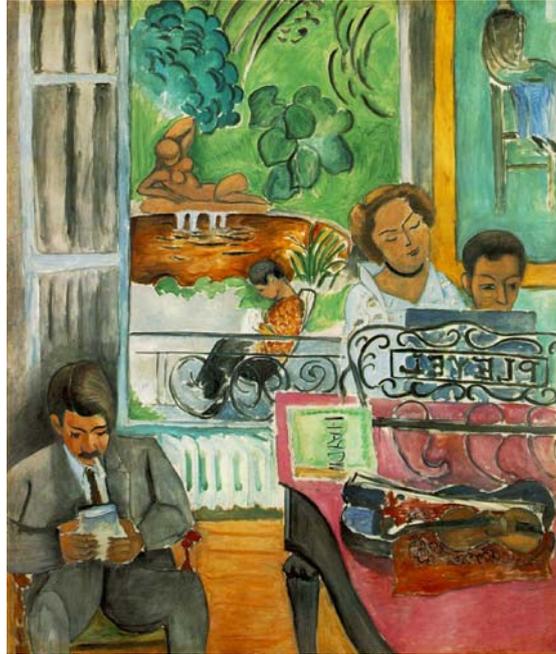
وانین هونه‌ری و نه‌هیتنه فروتن، هی‌رشین جفاکی و پویته پی نه‌دانا هونه‌ری. ئە‌قه هه‌موو بونه ئە‌گه‌رین بی هی‌قیاتی لبا وان. ژ لایه‌ک دی‌قه نه‌خوشیین کولیرا، تیفو به‌لاف ببو. ئە‌قه هه‌موو بونه ئە‌گه‌رین مه‌ترسیی لبا ماتیس. تشتی هه‌ری بان‌دور لسه‌ر ماتیس کری نه‌ سه‌رکه‌فتنا وی د تاقیکرنین خاندنا هونه‌ریدا. پینج جارا سه‌رنه‌که‌فت و د گوتی تو چجارا نکاری تابلویه‌کی خو د سالونه‌کا فه‌رمی دا نیشا بده‌ی، ره‌سامه‌کی ناقدار بناقی (ولیه‌م بوجیورو) گوت : ئە‌و فی‌ری وی نابییت کا ئە‌و چاوا ره‌سم دکه‌ت. ئە‌قه ژ ی بو ئە‌گه‌را وی بی هی‌قیی کو ئە‌و چجارا نکاریت مینا هه‌قالین خوه ره‌سم بکه‌ت. وی گوت: " ئە‌ز نکارم بچوکترین هزر مینا هه‌قالین خوه لسه‌ر ویتنه کرنی وه‌ر بگرم و ئە‌گر ژ ی چیه ئە‌ز نه‌کارم مینا وان ره‌سم بکه‌م؟"^(۲۸)

ئە‌قه هه‌موو پرسبون لبا ماتیس، ئە‌و بته‌نی مابو بی یه‌ک ئالیکاریا وی بکه‌ت بته‌نی وژدان و که‌سایه‌تیا وی و هونه‌ر هه‌قالین وی بوون. ماتیس نه‌چار بو به‌ری خوه بده‌ت باشوری فره‌نسا، دسالا ۱۹۰۵-۱۹۰۴ دا ئە‌و چو سه‌ر ده‌ریا نا‌قه‌راست وه‌که ئله‌امه‌کی بو ژبو وی دیمه‌نین دیمی روژی لسه‌ر ده‌ریای هه‌موو تشت لده‌ردورا وی گوهارتن، بو ره‌سامه‌ک، وی ده‌ست ب ویتنه‌کرنا تابلویان کر ده‌وله‌مه‌ندیا ره‌نگین روژه‌ه‌لاتی فره‌نسا و دا‌قین روژی مینا دیمه‌نین خه‌یالی د تابلویین وی دا دیار دکهن. هه‌ستا وی دوی ده‌می دا نیرینین لبه‌رچاقین وی جیهانه‌که فره‌ه بوون. ماتیس هه‌ر تشت برییه‌کا تاییه‌ت ددیتن کو که‌سه‌کی به‌ری وی ئە‌ف یه‌که ئاشکه‌را نه‌کر بو، جیهانه‌کا هه‌ر تشت تیدا د په‌قینی دا بو، هه‌قالی وی (ئهن‌دیریه‌ دیرین) دبیژیت؛ " ئە‌و هه‌ست دکه‌ت کو به‌لاتینکا ره‌نگین دنا‌فا تلین وی دایه". پشتی ماتیس و هه‌قالین وی ئە‌گه‌ریانه‌ پاریس.

Hilary spurling. Der Unbekannte Matisse- Eine biographie ^{۲۸}
1869-1908. Köln .1999.s45

هند گوهارتن د هونهري ماتيس دا پهيدا بوون ، نهو ژي قهدهگهريت باندورا رهنگين روژي ل باشوري فرهنگسا وهکه نووياتيکهکي بو د هونهري وي دا. ماتيس د هونهري خودا مفا ژ کهلهپوري رسمئ فلیمانک وهرگرت، ژ بهر کو نهو ژ ههریمين فلاندهرين فرهنگسي هاتبو، ژ ههریما فانگوگی. فانگوگ لسهر سنوري بهلچيکی هولهندي ژ دايک بويه، ماتيس لسهر سنوري بهلچيکی فرهنگسي، پشتي ماتيس ژ بو جارا يهکه م چويه باشوري فرهنگسا وي شوينهوارين فانگوگی ديتن. فانگوگ ژ بو ماتيس ناشکراکرنهک بو. وي لسهر قئ گوت؛ " پيوسته نهز بگههمه باشور، دقئيت نهز بوهارا دهريا سپي يا ناقراسه مينا فانگوگ وينه بکه م".

Henri Matisse, La Leçon de Musique (The Music Lesson), 1917

پشتی وی چو هریمما باشور وهکه فانگوگ چویی، وی نهو بوهارا باشور دیت و دهست ب رهسمرنی کر، نهفه دهستیپکا ههرتشتی بو لباماتیس. فهگهرا بیرهوه ریین سندوقا رهنگان یا بچوک بو، وی ژی وهکه فانگوگی هوندوری خوه برییا رسمین باشور لژیرو تیروژکین روژی ناسکهرا کر. د وی دهمی دا ههفرکیهک لبام هونه رهنه ندین باکور هه بو. نه م دکارین میناکی هونه رهنه (فیرمیر) پیشچاف بکهین، د تابلویین وی بین سروشتی بی دهنگدا یهک ژ واته یین تابلویین رهوشتی بوون. ژ لایهک دیفه کومین تری یین بریقه دار و ماسیین ده ریایی، نهف تابلویین ژیان و خوشیا وی نه، ههروهها د گهلهک ده ماندا تابلویین مرنی نهژی، دهما مروف لی دنیریت ژ لایهکیفه ماسی و فیقی د گه ههشتنی دانه، ژ لایه دیفه گهنیاتی دهست پی دکهت، میش و تشتین دی لدور کومبونه. نهفه هه موو ژ بو جارا یهکی ببن هونهر ناستهنگیهکه لبام هونه رهنه ندی. ماتیس ژی مینا فانگوگ ره سامی نیرینین دیمه نی سروشتی بی دهنگ بو هه ر یهکی ل نالیی خوه گوهارتنهک پهیدا کر، ب ریکن تایبته دراستیا هوندیریندا. نهفه ژی ژ بهرخوه دانهک بهردهوام بو ژ هونه رهکه نوو بو سه رده مکی نوو. فانگوگ د گوتنا خوه یا داوین دا دبیژیت؛" ره سامی دواروژی دی کهسهک بیت ژ باکوری فره نسا، ژ رهنگین جوان و بکارناینا رهنگین د جیهانیدا نه هاتینه دیتن، نهو هونه رهنه ندی فانگوگ دهستنی شانگری ماتیس بو. تشتی وی وهکه ژیده رهکی کویر بکارنای د حنیربه ندیا خوه دا، پیکهاتا کهله پوری هونه ری نه وروپی یی باشور و باکور د که سایه تیه کیدا هه ردووان ژی رهین خوه کویر داهیلانه د که ساتیا هنری ماتیس دا. وینه کرنا په نجه ران لباماتیس فه دگهریت رودانا هومبیر دهما ژ پاریس فه گه ریای جهی ژدایکبونا خوه، دایک و بابین وی نهو د ئوده کی دا

پاراست، وی په نجرهک د وی ئو دینا وینه کرو هموو دهر دین خوه
تیدا دین وهکه شیوه کی رهمزی بو. ئه وهکه ژیدهری رونا هی بو
لبا وی د تیروژکین روژا گه شدا، د تابلویین وی دا رونا هی یان ژ
دهری یان ژی ژ په نجرهکا فه کری تی، ئه و رونا هی لسهر دهریا
سپی ناقه راست وی جارا دوی نه دیت بو. ئه و وینه بو، دق دمی دا
جیهان هموو گرتی بو د ونداتی دا بو. ژ بهر وی ژی ژیدهری
روژی لبا وی روحی بو، جیهانا ئیرو یا رهنگ و رونا هی، فه کری و
ئازاد لبا ماتیس گرنگیهک هه بو. ژ بهر وی ئاشتی، ته نا هی و بی
دهنگی نه دیتبو. پشتی ماتیس په یوهندی دگل (دیران) گریډای کو ۱۰
سالان ژ ماتیس مه زنتر بو، دیران خویندکاری فلسه فا نیتشه بو،
فه وزه وی بو مینا فلامینک، داخباری هونه ری فانگوگ بو. د ماوی
ساله کی دا هند دیمه نی پری رهنگین بی لایه ن رهم کرن. باژی ری ( )
کولیور، جهی هه فرکیا هونه رمه ندا بو، هند د زانست و په روه ری
دا، هند ژی د ته سمیم و داهینانی دا. دیران لسهر ریبازا
فاوئیزی (الوحشیة) رهم دکر، هه روه ها وی به ندر و گوند و
مودیل رهم دکر، خانما ماتیس ب جلین یابانی، هه روه کی
هه ری کی ژوان بی دی رهم کری، ئه فه وهکه بیره وه ری کا
سه سالان تی لیرناین. ژ بو فه گه را ده سٹیکا قی خاندنگه ها
هونه ری و هه قدیتنا وانا یه که م. د سهر قی هه قدیتنی را ماتیس ما
دلسوزی وی دهما لژی ر باندورا (سنیگناک) بوتیا لیدانین سروشتی،
دگل به شدارکرنا رهنگین پیقازی، زهر و زی ری. ئه فه قوناغه کا
بزحمه ت بو ماتیس تیدا د ژیا دناقبه را قی ریبازا هونه ری و دگل
گه رماتیا دیران ژ بو وینه یین نوو، نه فه گوه استنا بابه تان، لی
فه گوه استنا هه ستن رهمی دق بابه تی دا، ئه فه بو بویه ریبازا
فاوئیزی، لی رهنگ نه دورهی لی بوون، داهینه ر بوون و ژ

به‌پس‌ياريا چاڤليکړنې نازاد بوون. پشټي بورينا شه‌ش مه‌هان د سهر هه‌ډيتنا ماتيس و ډيران را ، باشتريين تابلويين فاوڅيزمې هاتنه رهمکرن و بتابلويين سهر ده‌ريا و پايزا پاريسې ډاوي هاتن. نه‌څه وه‌که به‌رده‌وامي و پيکڅه گريډانا خه‌باتين هونه‌ري بوون. د څان تابلوياندا ره‌وشا وانا هوندرين ديار دبیت و مروڅ هه‌ست بخوه‌شيې دکه‌ت ده‌ما لځان تابلويان دنيريت. (٢٩)

هونه‌رمه‌ندې فرهنگي هنري ماتيس نڅيسکاري وينه‌يان

نه‌څه نافونيشانين پيشانگه‌ه‌کې بوون ل (موزه‌خانا ده‌سنتڅيسان) يا گريډاي ناسکراکړنا شونه‌واران "مون سان ميشال" لسهر تابلويي که‌لوپوري جيهاني يا ريکخراوا (يونسکو) يا نيڅنه‌ته‌وي. نه‌څه ئيکه ژ ئيکانه‌يېن پيشانگه‌هين بڅي جوري ل فرهنگي، ژ بهر کو لايه‌کې څه‌شارتي يې ژيانا هونه‌رمه‌ندې فرهنگي هنري ماتيس ديار دکه‌ت يې کو تا نه‌ه هاتيه زانين کو شين تلين څي هونه‌رمه‌ندي د کارواني هونه‌ري هه‌مده‌ما خوه‌دي باندورن لسهر هونه‌رمه‌ندي روژهلالات و روژئاڅا. دڅي پيشانگه‌هې دا دياردا ژماره‌کې ژ ده‌سنتڅيسين وينه‌کري يېن د به‌رده‌واميا شيسټ سالين کارواني هونه‌ري ماتيس دا هاتينه کرن، لسهر کاري نه‌دبياتي يېن ناڅدار د څان ده‌سنتڅيساندا ديار دبیت کو هونه‌رمه‌ند ماتيس نه‌څيندري نه‌ده‌بيات و شيعري بوو، نه‌څه ده‌تڅتي کاري هونه‌ري بوو يېن گرنګي پي هاتيه دان و ژ باندورا تابلويين زهيتي، په‌يکه‌ر و کاري لسهر ديواران يېن ژ به‌ره‌مي نه‌مر

^{٢٩} دلال ابراهيم؛ في ذکري ولادة المدرسة الوحشية، ماتيس، ديران اللقاء المبدع-

www.thawra.alwehda.gov.sy 05.08.2005

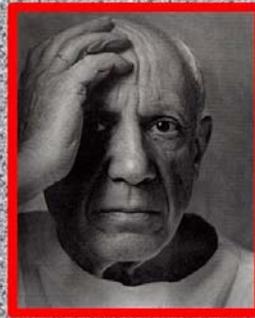
بین هونری پیدا بووی. ژ که فتنترین بهرهمین دستنقیسی بین
 ئامادهکاریا وینهی د شانوگه‌ریا هنری دا " شانویا پادشاهایا بایقانی
 دومونترلان" یا د ساللا ۱۹۲۸ دا نقیسی ئه‌و ژ ئه‌فسانه‌کا پادشایین
 گریکی باسیقانی وهرگرتی، لی ماتیس ئه‌و د ساللا ۱۹۴۴ دا رابو ب
 وینه‌کرنا شانویا "پادشا مینوس و تدور" رودانین دورگه‌ها کریت لسه‌ر
 خه‌تین سافی ژ ره‌نگی ره‌ش و سپی. ژ که‌ش و هه‌وایی هنری به‌ر ب
 که‌شی شاعری فرهنسی "بیار دو رونسار"، یی د سه‌دساللا شازدان دا
 ژیای کو ب پاشناقئی "میری شاعران و شاعری پادشاهان" ده‌اته
 ناسکرن، هه‌روه‌سا ئه‌و گه‌له‌ک داخباری ئافراندنن سه‌دسالین ناغی
 بو هونر و ئه‌ده‌بیاتی هه‌روه‌کی وی ره‌سم لسه‌ر "دیوانا ئه‌قینی" یا
 'رونسار' ساللا ۱۹۴۸ ی ره‌سم کری و پشتی هینگی وه‌که په‌رتووک
 ده‌رکه‌تی ژ لایی (سکیرا) یا هونری ساللا ۱۹۷۰ لسه‌ر ژنه‌کا
 عه‌فه‌وی و ئازاد ده‌رفه‌ی سنورین زهمه‌ن و جهی، هه‌روه‌سا لسه‌ر "
 گولین شه‌ری" یا شاعری ژ شعرین سه‌دسالین شازدی تاکو نوزدی
 بتایبه‌تی دگه‌ل شعرین شاعری فرهنسی (شارل بودلیر) کو ماتیس
 ۳۰ ره‌سم چیکربوون کو ئه‌و شعر د ساللا ۱۸۵۷ دا به‌لاف بووین
 باندوره‌کا مه‌زن یا خه‌یالی و جوانی لسه‌ر ماتیس کر بو. ماتیس
 گه‌له‌ک چه‌ز ژ شاعران دکر بین که‌فن و سه‌رده‌می خوه بتایبه‌تی
 به‌رهمین نافدار بتایبه‌تی بین روژه‌ه‌لاتی هه‌روه‌کی ئه‌و دبیزیت:
 روژه‌ه‌لات ئه‌ز رزگار کرم و ئله‌ام بو من ژ روژه‌ه‌لات هات".^(۳۰)
 به‌ر ویژی ماتیس مروقه‌کی فه‌کری بوو لسه‌ر روشنبیری یا ده‌رفه‌ی
 ئه‌وروپا بتایبه‌تی هونری ئیسلامی و جوانیا زه‌خره‌فی.

^{۳۰} عیسی مخلوق: الفنان الفنسی هنری ماتیس والکاتب المصور

Matisse or Picasso?

Matisse or Picasso?

په یوه نډیښ دناقبه را هنری ماتیس و بابلو بیکاسوی دا

مروڤ دکاره ځان په یوه نډیان بنیرین و داخو هیانین ره خنه گر و نقیسه کارین هونه ری، بشپوه یه کی څه کری پیش چاف بکه ت. پیشانگه ها ل لوندون هاتی څه کرن لژیړ ناقی (نیف چاخ ژ په یوه نډیښ هه څډر)، د څی ده میدا تی خوه یاکرن کو باندورا هه ریه ک لسهر یی دن هه بویه، وان لدور و بهه ستین هونه ری لنیزیک زیړه ځانیا هه څډو دکر. څه څی بو څه گه را گه له ک لیکولین و نقیسه نا لسهر هه ردوو ناقدرین مهیدانا هونه ری نوده م. د تابلو، په یکه ر، نقیسه سین، گوتن و راگه هاندنی دا هاتن به لافکرن.

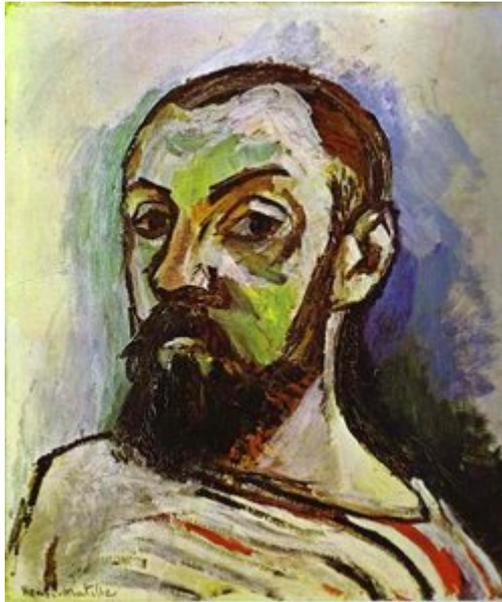
څه څه نه تشته کی ئاسانه کو هونه رهنه د بگه هیته څی پله یا ناف بانگیی، څه څه به ره می خه مخوری و به رده و امیا وانا خه باتین هونه ری یه، هه ردوو بونه خوه دی گه له ک به ره مین هونه ری بین ناقدر د سه دسالا بیستاندا، هه روه ها د مهیدانا روشنیریا هونه ری بگشتی روله کی پیشچاف هه بو. ماتیس و بیکاسو د هن ئالیاندا د هه څییر بون و د هن ئالیاندا څی هه څډر بون، څه څی هه څرکیا به ره مین هونه ری بو ژ بو پیشداچوونئ. ژ بو ئاشکر اکرنا ځان په یوه نډیان، کومه لا هونه ری یا خوه دی ئاسته کی به رز ل لوندون بناقی (څه لتیت یا هه مده م) دخواست راستیا ماتیس و بیکاسوی پیش چاف بکه ت. هه ردو دیه ک دهم و جهدا دژیان، یه ک دو لنیزیک ناس دکر و باندورا وان لسهر یه ک پهیدا ببو، دسه ر وی دا کو جودا هیا دناقبه را ژیی و اندا ۱۲ سال بون (ماتیس د ۳۱،۱۲،۱۸۶۹ و بیکاسو ل ۲۵،۱۰،۱۸۸۱ ژدایک بیون). لی هه ردوان خاندنا هونه ری لنیزیکی یه ک دخواند خاندنا زانستی یا هونه ریا هه ردوان مینا یه ک بو، هه ر چه نده جهی خاندنا وان ژ یه ک دو جودا بو څی. مروڤ دکاره

په یوهندی و باندورا وان لسهر یهک دو د دهسټپیکې دا ببینیت ، بهری
 ئو ههڅدو ببین د کارین واندا دیار بون. پشتی وی ههردوان
 زیړهفانیا کارین یهک دکرن د ریپاز و پیشداچونیدا. ئهڅ ژی وهکه
 په یوهندیین یهکانه تین ناسین دمهیدانا هونه ریدا، دبه بهری په یوهندی
 بیکاسوی دگهل ماتیس هند گهرم نه بو مینا دگهل جورج براك، یان
 یا ماتیس دگهل گارلس کاموین، ئهڅ په یوهندیه بدریژیا نیڅ سهدهی
 بهردهوام بو تاکو مرنا ماتیس لسالا ۱۹۵۴ ، هند جاران په یوهندیین
 وان ژ یهک دوو دهاتن برین، وان چ ژ یهک نه دزانی لی گهر
 سنورین قوتبونا په یوهندیان دناقبره وان دا لسهر ئاستی کهساتیا
 وان بیت، په یوهندیانا راسته قینه لسهر بنگه هی هونه ری بو.

هنری ماتیس (که یفخوشیا . (1905-06) زهیت 240 x 17۵ بارینز. میرون
 ژیانی)

ژبه‌ر کو باندورا هر يه‌کی لسهر کارين يي دن هه‌بو، دگهل هن جوداهيين دناقبه‌را واندا باندورا ئاشکه‌را لسهر وان ديار بو، ماتيس د گوتنه‌کا خوه‌دا دييژيت؛ "ئه‌ز نه‌شيم بيريا بيکاسوي نه‌که‌م، بته‌ني دناقبه‌را من و وي دا ره‌سم هه‌يه، هر تشتي بيکاسو دژي من ژي بيژيت ئه‌و مه‌ بهه‌قره‌ گري دده‌ت" بغي يه‌کي ههر دوان که‌ساتيا يه‌ک باش ناسکر بو که‌سه‌ک نه‌ دکاري بکه‌فيتها دناقبه‌را واندا، ژبه‌ر کو هه‌ستين هونه‌ري ئه‌و دگه‌هاندنه‌ هه‌قدو. هه‌موو هه‌قالين وان ئه‌ف په‌يوه‌نديا بهيژ زاني، گهر ئه‌و دوري يه‌ک بن ژي، ئه‌و يه‌ک دوو فيم دکهن و د هه‌ست و هه‌قرکي و فيانه‌کا بهيژ دانه‌ ژ بو زانينا ديتنين يه‌ک دوو يين لژير ماسکان هاتينه‌ قه‌شارتن. گهر هه‌قاله‌کي ماتيس پالدا بيه‌ پروژه‌کي هونه‌ري، وي دخواست بيکاسوژي له‌مبه‌ر في پروژهي رازي بييت و پيچه‌وانه‌. ئه‌ف ژي ئاشکراکرا باوه‌ريا دناقبه‌را واندا يه، کو يه‌ک دوو باش فيم دکهن هه‌موو هه‌ولدائين لسهر وان دهاتن کرن سه‌رنه‌گرتن. د دهفته‌را بيره‌وه‌ريين خوه‌دا د ۹. تشرينا يه‌که‌م ساللا ۱۹۴۸ دا، (ئيم. ئه‌ي. کورتريه) دييژيت؛ "ماتيس هاته‌ ئاگادار کرن ژ بو ته‌سميما دي‌را دومنيکا ل فينس چي بکه‌ت، وي هه‌ست بگه‌رماتيبي دکر ده‌ما ويئي بيکاسوي ديتي لسهر ره‌فاتکا په‌رتوکان له‌مبه‌ري ته‌ختي ماتيسي "يه‌کي ژ ماتيس را گوتيه بيکاسوي گوت من تابلويه‌کي ماتيس يي نه‌ شرين ديت ماتيس به‌رسفا وي داو گوت؛ بيکاسو تاکه‌ که‌سه‌ يي ده‌ستورداي له‌مبه‌ري من گوتنين خراب بيژيت، لي بيکاسوژي لسهر في گوتني سه‌رسورمان بو و گوت؛ تو شاشي، ماتيس د ژيانا خوه‌دا تابلويه‌کي کريت وينه‌ نه‌کريه‌". بغي شيوه‌ي ههر دوان باوه‌ريه‌کا بهيژ بيه‌ک دو هه‌بو.

هنری ماتیس (تابلویی تایبته) پورتریت

دهما مروڤ ل تابلویی وان بنیریت گهلهک په یوه ندی د ریبازا واندنا مینا یهک دوونه، نمونا قی ژی تابلویی ماتیس دهما د هاقینا ۱۹۰۶ دا ویتی خوه رهسم کری ب رهین خوهیین زهلال و قه میسی خهت خهت ل (کویور گوندی ماسیگران)، ئەف وینه ژ تیکه لی، نه خوهجهیی و دوودلیی چی کر، دسه ویرا رهنگین وی ژ هه موو ئالیانقه بهیز بون، وی گرنگی ددا کوتلی و هه بونا دوریا سییه م ب هه بونوکا بهیز، ژبه ویزی سهر مهزتر چی کر ژ لاشی سروشتی، مل زراف، ئەف نیشانا چاډیریا فه گوهاستنا بزهمه ته د دیتنین داهیتان و ئینیعالی دا. د ئەنجامی دا دهربرین ژ جهختکرنا بهیز یا لسهر سهروچاقین بینه ری دیار دبیت. ههروهها ویتی بیکاسوی ژ بو خوه رهسم کری، پشتی ویتی ماتیس د چهند مه هاندا دسالا ۱۹۰۷

دا، مینا خاپاندنا بینهری بو، وهکو ماتیس وی ژی سهر ل لاشی سروشتی مهزنتر رهسم کر.

ئهفه په یوهندی و زیړه قانیا وان ژ بو یهک دوو خوهیا دکهت، ماتیس د په یکه ری رهش دا بیکاسو ناشکه را کر، ئه و په یکه ری (زنجی) بی رهش ژ بازرگانی په یکه ران ل ئه فریقیا کری ، دهما بیکاسوی ئه و په یکه ر دیتی پی داخبار بو، ژ په یکه ری (ئه سنوگرافی) په یکه ری رهش په یدا بو. د که ساتیا واندا هن نه په نی هه نه، ژ ئالیه کی فه تین زانین و ژ ئالیه کی دن فه هیشتا د فه شار تینه، د سهر وی په یوهندیا بدریژیا دیروکی دناقبه را واندا هه ی ژی هیشتا گه له ک به شین ژیا نا وان ناهینه ناسکرن. راستیا فی ژی پشتی مرنا ماتیس د ۳ تشرینا دووهم ساللا ۱۹۵۴ دا، باندوره که راسته و خو لسهر بیکاسوی هیشت، بیکاسو نه خو هوش کهت خوه ژ هه مو ئالیین ژیا نی قوتکر، مالباتا ماتیس چاقه ری ی هاتن و به رسقه کی بون ژ بیکاسوی لی نه بته نی په یوهندی نه کر به شداری فه شار تنا ماتیس ژی نه بو. هه قالا وی (فرانسوا گلیوت) د نقیسینه کا خوه دا گو تیه؛ "بیکاسوی هه ست ب خیانه تی کر، کو ماتیس ئه و بته نی هیشتیه". ژ به رکو ئه و توشی نه خوشیین دهرونی کر، به رهف دوو دلیا بترس و نه دیار چو، ژ مروقان هاته قوتکرن، د ۲۱ تشرینا دووهمدا پشتی ۱۸ روژان ژ مرنا ماتیس (رونالد تیروز) چو سهره دانا بیکاسوی ئه و هیشتا دناقا نقینادا نه خوشه، بی خه مگین و لاشی وی بچوک بویه و تیکچویه بی دهنگ و بی به رسقه. مرنا هه قالی وی ماتیس باندوره کا مه زن لسهر بیکاسوی کر، وی لده ستی کی هه ست ب به رپسپاریه کا هونه ری و ئه خلاقی دکر له مبه ر هه فرکی خو ماتیس و ریبازا وی یا هونه ری.

دلسوزیا وی ژی د وی دا دهرکته دهما پشتی مرنا ماتیسو
بیکاسوی هند خچکیشان وینه کرن هه فاله کی وی گوتی ئەف کاری ته
گهلهک نیزیکی کاری ماتیس یه، بیکاسوی بهرسفا وی داو گوتی

بهری ئەز ههست ب بئ رومهتیی بکهه، بهری ئەز گوتتا ته بههستهکی بریندار وهربگرم گوتی؛" بهلی تو یی راستی د بوچونین خودا ژ بهرکو ماتیس نههاته دناقبهرا مه دا، دقیت مروث بگهههته راستیا وی کاری پئ رادبیت ئەگه ر دی بگری که قیت". ئەف راستیا ههستکرنا بیکاسوی بو د باندورا ماتیس دی، هند جارن دگه ل دناخفیت ههروهکی هیشتا یی ساخ، پشتی چهند مههان وی ههست ب کویراتیا خسارهتیا ههقالی خوه ماتیس کر و گوت؛" دقیت ئەم دگه ل یهک باخفین پیتر ژ شیانین هونهری، دهما یهک ژمه دمريت هند تشت دمین مروقی ساخ نکاریت فان تشتان بیژیته کهسهکی دن". ئەف دانوستاندين بهردهوام تا داویی دگه ل بهرهمین ماتیس مابو. فی خسارهتیی د ههموو تابلویین بیکاسویدا رهنگ دایه، نه بتهنی د تابلویین وی یین لسه رنان بهلکو ههموو بابهتین د ناتولیا وی دا. رهخهنگر و نقیسکار وهسا دیار دکهن کو د سالین ۱۹۱۵-۱۹۲۶ دا ههفرکیهک دژوار و ئاشکهرا دناقبهرا واندا ههبو. ماتیس گهلهک گرنگی ددا ریگ و پیکیا کهسایهتی و ژيانا خوه، ب جلین بالکیش ، برهنگین جوان و لهقهاتی ، بیرکرنهکا هویر و بهرپسیاری، نقیسین کویر و خوهدی واته، ههروهها مروقهکی روگهش و بئ دهنگ بو. پیچهوانه ی وی بیکاسو گرنگی نه ددا جل و بهرگان د ژيانهکه نه ریگ دا دژا، جهی وی هه ر تم پارچین کارتون و رهنگ و جگاره ههبون، په یوهندیی وی یین دلداری دگه ل ژنان ته قلههف بون، مینا ژيانا وی، ئەو دسالین پینجیان یا سه دسالا بوری ستیرهکا راگه هاندنی بو. خوهدی گهلهک بهرهمین هه مه رهنگه. ماتیس روکهن و فه کری بو، بیکاسو پیچهوانه ی وی بو. لقیره تشتهکی فه شارتی دناقبهرا واندا ههیه، ئەوژی بئ دهنگیا ماتیس و باوه ریا وی بخو نه وهکه ته قلههفی، ترس و ههستهکا روحی بو یا دبیته قوربانا راستیا

ئەبەدى. ھەروەكى ئەو بخوھ دان بھى راستىي دکەت. دھى نەپەنى و نه زەلالىي دا، ھند راستى ھاتن پېشچاڦكرن دناما ماتيس دا يا شەفا ۸ سېتەمبەرا ۱۹۴۸ دا نھىسى؛" دھى شەڦى دا ئەز ھەست براستىي دکەم، دھىت پىكاسو ديوارى گىچى فرىسكو رەسم بکەت، تو دى کارەكى سەرکەفتى پىك ئىنى، ئەز دخوازم تو بھى کارى رابى ، ئەز نەشىم مينا تە ڦى کارى سەرکەفتى ئەنجام بەم، ھىڦىدارم تو ھزر تىدا بکەى، ئەڦە تىشتەكى گرنگە ژ بو گىشتان، ھىڦى دکەم ئەز بلىبورىنڦە دىيژم ژبەر کو ئەڦە ئەرکى منە".^(۳۱)

ھنرى ماتيس (موزىك) ۱۹۳۹، بوڦالو-نيويورک

^{۳۱} يوسف ناصر؛ ھنرى ماتيس، من موقع www.nizwa.com

ئەفیندارەکا پیکاسوی بناقی (فرناندە ئولیفیە) د بیرەوهریین خوەدا
 دبیژیت؛" چ تشتهکی بالکیش د بیکاسوی دا خوەیا ناکەت، لئ گوتن
 و دەربریین وی بالا مروقی دکیشن. ب هەستین خوەیین هوندیین و
 شروفتین خوە... پیکاسو خوەدی لاشەکی تیکچوی، نەشرین دوودل و
 چاف بترس بو، هەرتە نەئارامی و جلین نە لیکدای و بی سەرۆبەر
 بو. لئ ماتیس مروفتەکی ریک و پیک جل لیکدای رو قەکری و
 خوەدی ئارامی و رهین زیرین بو. ژبو بەرسفدانی خوەدی شروفتەک
 زەلال و ئاشکرا بو. پیکاسو دبیژیت؛ "دقیت ئەم هەست بوئ بکەین کا
 من و هنری ماتیس چ کار کریه، ژبەر کو کەسەک مینا من لکارین
 ماتیس نەنیری، هەرۆهە کەسی مینا ماتیس ژی لکارین من نەنیری".
 ناسینا وان دسالی ۱۹۰۵-۱۹۰۶ دا بئالیکاریا هەقالی وان (جرتوود
 ولیوستاین) یئ ئەمریکی چئ بو، وان ریزگرتنەک لەهەمبەر یەک هەبو
 بەری یەک دوو بناسن. بیکاسو لسەر ماتیس دبیژیت؛ "چ هونەرماند
 نین ژ بلی ماتیس"، ماتیس ژی لسەر پیکاسوی دبیژیت؛ "کەسەکی
 مافی رهخنی نینە لەهەمبەر من ژبلی پیکاسوی" ماتیس دبیژیت؛ ئەم
 ژهەف دورین مینا تهوری باشور و باکور دسالا ۱۹۰۷ دا
 دپیشانگەها پارسی دا دوو تابلو هاتن نیشادان، یەک یئ پیکاسوی
 بو بناقی (سروشتی بی دەنگ مەسین، تاس و لیمون) هەرۆهە
 یەکی ماتیس بناقی پورتریتی کچا وی مارگریت بو. ئەف و
 پورتریتین هەردوان ژی تیدا بون. پاشان هەقەری دناقبەرا کارین
 هونەرماندا دا پەیدا بو دسالا ۱۹۶۰. بیەشداربوونا ۷۰ تابلویان، ۲۸
 پەیکەر، ۴۷ رەسمین قەلەمی و ۱۰ کارتوونین کولاجکری، ئەفە وکە
 گەریانەکا دیروکی بو دکارین هونەرمانداندا. کو پیکهاتبون ژ
 پورتریت، تابلو، لاشی روت و سروشتی بی دەنگ.

ژدایک بوونا مهسیحی ۱۹۵۲ موزه‌خانا هونه‌ری مودیرن (نیویورک)

ئه‌ف تابلویه د ده‌مین ژ هه‌قدو دوردا هاتبونه وینه‌کرن. دهند کاراندا ۱۰ سال هه‌بوون. د سالونا یه‌که‌مدا جوانی و بالکیشیا تابلویین هونه‌رمه‌ندیین نوو‌دهم د ئاشکه‌را بون، یه‌ک ژوان هنری ماتیس بو، بتابلویی (ژنا روتا شین)، ئه‌ف په‌یوه‌ندیا دناقه‌را واندا ژ هه‌موو ئالیانقه ئاشکه‌رایه، ماتیس دبیژیت؛ "پیکاسو شکلا تیک ددهت، لی ئه‌ز خزمه‌تا شکلی دکهم". پیکاسوی دبه‌رسقا خودا گوت؛ "ئه‌ف

ئەمرەكى ژ من بهیتره، ئەز لی زیدە دكەم، دور دكەم و جەهێ وی دگهورم". هەروەها پیکاسو نامەکی ژ ماتیس را دشینیت و دیژیت؛" من رەسمی هە ی ئەز لرهنگان دگەرم، تە رەنگ هەنە تو لرهسمی دگەری". پشتی ۳۰ سالان ژ مرنا پیکاسوی و نیف سەدە ژ مرنا ماتیس، پیشانگەهەک بناف و دەنگ ل (گران بالی لپاریس) هاتە قەکرن لژیر نافێ (۵۰ سالین دانو ستاندنی دنابەرە هەردوو ناقدارین سەدسالای بیستان، ماتیس و پیکاسو) ی دا. دقێ پیشانگەهێ دا چەند تابلویین دی هەبوون، مینا تابلویی بیکاسوی یی بناقێ (سی ژن)، هەروەها پیشانگەهەک ل (تایت مودیرن) ل لوندون هاتە قەکرن بیهشداربونا ۵۰۰ هەزار بینهران، ئەف پیشانگەهە بەردەوام بو تاکو ل موزەخانا (مودیرن ئارت لنیویورک) بداوی هات.

خەمگینی یا پادشای ۱۹۵۲ موزەخانا هونەری مودیرن یا نیف نەتەوی (پاریس)

پشتی مرنا ماتیس لسالا ۱۹۵۴، پیکاسوی دہست ب رہسمرنا
 ژنن روژہلاتی کر. پشتی سالہکی تابلوی بنائی (ژنن جہزائیری
 پشتی دولاکروا) بیکاسوی وکے ستیلا ماتیس وینہ کر، وی دیار کر
 کو نہچویہ روژہلات ژی، لی وی پاشمائی ماتیس بکارائی و
 گوت: "دقت ئەز بەردەوامی پی بدهم و بپاریم". ماتیس ژن رہسم
 کرن ب سہروچاقین گہنمی و ئەسمەر و ب حجاب، ئەو ژنن
 بہرہر و جہزائیری، بیکاسو پالدا ہہفرکیا ستیلا وی د تابلوی
 (مہگریبی) و (موزیک ژہن)دا، ماتیس پیچہوانہی پیکاسوی بو
 پەیوہندی وی دگہل ژنا فہشارتی بو، حہتا کہسی نہدزانی کچاوی
 مارگریت نہ شہرعیہ، تاکو مرنا وی بچہند سالان. رہخنہگر دبیزن
 بتہنی ئەو ب جاک رہسم کریہ، دسەر وی پەیوہندی فہشارتی را
 جیہانا ہہست و گہرماتیا رہنگان د تابلوی ہہردوواندا د ئاشکرانہ
 و نا ہینہ فہشارتن. ئەف پەیوہندیہ ناہینہ جوداکرن ژ سہما و
 جنسی، ئەفہ ژی د تابلوی پیکاسوی یی بنائی (سی سہماکہر) دا
 دیارہ. بہری وی ژی د تابلوی ماتیس یی بنائی (سہماکہرین
 خہمگین) دا یین د بوشایی و پیروزیہکا غہریب دا دفرن دیارہ.
 ماتیس ہند تابلو د بی دہنگی دا رہسم کرن مینا تابلوی
 (مارگریت) و (ئاسیا) د خوشی و رہنگین جواندا، ئەفہ دەستپیکا ریازا
 وی یا بی دہنگی بو. وی دخواست دہر تشتہکی دا بی دہنگی
 نیشا بدہت. ئەو پیچہوانہی پیکاسوی بو، ئەو کہسین ئەقیندارین
 دیکور و زہخرہفا روژہلات، ہویرکاریین ئەفریقی د تابلوی ماتیس
 دا ہہست ب خوشیی دکہن، پیتر ژ تابلوی پیکاسوی. لی راستیا فی
 ژی نہ د وی سادہیی دایہ یا پیشچاف لپاش ہہر ریازہکی
 کہلہپورہک و رەوشہنبیریہک ہہیہ د کہفہشوی و دیروکی دا، ئاف

و هه‌وا، جوگرافي حکمی لسهر دکهن. ده‌ما ئەم هه‌رئما ژدايکبونا ماتيس پيشچاڤ بکهين ل گلاندوز(بيکاردی) لفره‌نسا، بيهنکورتيا ئاڤ و هه‌وای خرابتره ژ ئنگلته‌را، مژ و ته‌مئ د سئ ده‌مسالاندا هه‌موو تشت داپوشينه. لئ بيکاسو ل (مه‌لقا)، روژ و ده‌ريا خوشيا ئاڤ و هه‌وای باندورا خوه لسهر وان هه‌بو. ژبه‌ر وئ ماتيس هه‌رده‌م ل هه‌رئمين گه‌رمين روژئ دگه‌ريا. بيکاسوی د ۱۰ ساليا خوه‌دا ره‌سم دکر، د گه‌نجينيا خوه‌دا ل به‌رشه‌لونه ببو خوه‌دی ناڤو بانگ د ره‌سمی دا، لئ ماتيس ژ پاريزه‌ريئ ده‌ست پئ کر نه چو خاندنا هونه‌ری تاكو ژيئ وی بويه ۲۳ سالی، تاكو ۳۰ سالیئ وه‌که ره‌سامه‌ک لپاریس ده‌ات ناسکرن ئەڤه هه‌موو باندور بوون لسهر ژيانا وی یا هونه‌ری. فان هه‌ردوو ناڤداران لداويئ ره‌مزین موزيکئ د تابلويين خوه‌دا بکار ئانين، بيکاسوی (گيتارا) قه‌ره‌چی یا سه‌مايئ د تابلويين خوه‌دا بکار ئانی، لئ ماتيسي (قيسارا) بئ ده‌نگ یا د خه‌ون و خه‌يالاندا بکار ئانی. بقی شيوه‌ی بيکاسوی گيتارا قه‌ره‌چکی یا ئيسپانی و ماتيسي قيسارا فره‌نسی یا د خه‌ون و خه‌يالاندا بکار دئينا.

ماتيس ۱۹۵۲

تابلوی بنافئ (ژنا رويس يا شين)

ئەف تابلویە ژ ئەنجامی بەردەوامی یا ژيانا من یا هونەری دەرکە،
لداویئ ئەز گەهەشتمە ئەنجاما ریبازەک تایبەت ژ فان جورین
تابلویان کو ژ یەک تاکو چواران، فی جورئ هونەری باوەریەک دا
من کو ئەز ب ئارامی تایبەتمەندیین فی تابلوی دیار بکەم. ژ بلی فان
چوار بەشان دوو بەشین دی هەنە یەک (برونزی پشتی و ژانیت
کیفە) شیوی فی کاری مینا پەیکەری یە زەحمەتیا فی کاری ئەووە کو
هەموو پارچین لاشی دقیت د رەنگاندا بقوسینی ئەف کاری من بپرا
پارچەکرنا پەیکەریین ژ کەفری چیدکەن دئینیت. (۳۲) ئەف تابلویە ژ
کارین گرنگ و نافدارین ماتیس یە، دەمی جارا ئیکئی ئەف تابلویە
دیار بووی رەخنەگران بچاقەکی نزم لی دنیری و گرنگ پی نە دا،
لی پشتی هیدی هیذا هونەری ماتیس ئاشکرا بووی ئەفرو ئەف
تابلویە ژ گرنگترین تابلویین سەدسالای بیستان دەیتە هەژمارتن. هزرا
فی تابلوی لدهف ماتیس پەیدا بو، پشتی سەردانا باشوری ئەفریقیا
کری وی ژن وەک سومبولای هیزی و ئەردی دیت، هەروەسا
هەفرکیەک بو بەرامبەر وان کەسین ژفی جوری دویرن. پشتی فی
تابلوی چەندین تابلویین دی لسەر هەمان شیوە رەسمکرن و ئەفرو
دگەلەک موزەخانەیین جیهانی دا دەینە دیتن و پاراستینە. گرنگیا فی
تابلوی ئەووە؛ کو ژ تەکنیکەک هونەری بالکیش ماتیس د هونەری
خویدا زیدەکر، لدهستپیکئی وەکە کارەکی پەیکەری دەات لی ماتیس
ئەو فەگواستە تابلوی سیمایین پەیکەری د تابلویین ویدا دیارن د

³² Matesse, heni: jazz, paris 1947 (Nachdruck New york 1983, stark verkleinett 1992)

خوهدا چیکری کو وینهیین روت دهاتن رهسم کرن و د بهلاف بوون.
 ئەف تابلویه یهک ژ زیرهکیین تهکنیکی بو لبا ماتیس^(۳۳).
 پشتی د ساللا ۱۹۴۱ دا ماتیس توشی نهخوشیا ژیرپهنجی بووی،
 هیژا خوهدیا هونهری ژ دهست دا لی دیسان ئەو بهردهوام بوو لسه
 وینهکرنی تاکو داویا ژیانئ کو د مهها نوڤه مبهرا ساللا ۱۹۵۴ ی ژيانا
 خوهداوی کر و چوو رحمهتی.

بفی ئاوابی مروڤ دکاره بیژه؛ ماتیس یهکه ژ وان هونهرمه ندین
 گهلهک قوناخین دژوار د ژیانئ دا بوراندین ب ههڤرکی و بهرخوهدان
 و هیڤی، تاکو گهههشتی یه راستیا نامهیا خوهد و بویه ناڤهکی گهش د
 ئافراندنا هونهرهکی نهدهم و ستیرهکا گهش د جیهانا هونهری دا.

³³ Henri Matisse- Schernschnitte-2005 München- -S.29 /Ralf Schieble

چہند خچکیشانین (هنری ماتیس)

چافكانى

چافكانين عه ره بي

١. آلان باونس؛ الفن الاوربي الحديث: ترجمة فخري خليل، مراجعة جبرا ابراهيم جبرا، دار المأمون بغداد ١٩٩٠
٢. عفيف بهنسي؛ الفن في أوروبا / دار الرائد العربي. لبنان ١٩٨٢
٣. محمد الناسك؛ رؤى فن ماتيس والمدرسة الوحشية Pm 200
٤. هشام مغربي؛ ماتيس...الباحث عن امتزاج الشرق والغرب ١٠,٠٩,٢٠
٥. سمير غريب؛ يرصد ملامح الفن التشكيلي عبر ٨٠ فناناً-الشرق الاوسط عدد٩٣٨٦/٢٠٠٤
٦. صفوان حيدر؛ رسم سعادة لم تقدمها له الحياة-
www.newsabah.com
٧. دلال ابراهيم؛ في ذكرى ولادة المدرسة الوحشية، ماتيس،ديران اللقاء المبدع- يوسف ناصر-
www.nizwa.com
٨. قويدر عكري؛ من الطبيعة المغربية الى الفردوس الأرضي هنري ماتيس. مجلة الفنون الجميلة
٩. سراج محمود؛ ماتيس الباحث عن امتزاج الشرق والغرب، وزارة التربية والتعليم،المملكة العربية السعودية.
١٠. منتدى شبكة الفنون؛ اهم لوحات هنري ماتيس
١١. دكتور كاظم شمهود؛ مجلة أدب فن، ٢٠١٠
١٢. دكتور اسامة شعلان؛ الفنان الفرنسي هنري ماتيس، ٢٠١٠

چافكانين نه لمانى

1. Jak D. Flam- Henri Matisse Über Kunst 1982.
2. Albert Schug- Die 100 Schönsten Gemälde Der Welt- 1990. Kölm
3. Henri Matisse- Schernschnitte-2005 München- -S.15 / Ralf Schieble
4. Hilary Spurling, Der unbekante Matisse. Eine Biographie 1869-1908, Köln 1999
5. 1982 ٢٠٠٥ Jack D. Flan. Matisse Über Kunst. Zürich: Diogenes
6. Anna Carola Krauße- Geschichte der Malerei von Der Renaissance bis Heute. 1995. Köln
7. Anna Carola Krauße- Geschichte der Malerei von Der Renaissance bis Heute. 1995. Köln
8. www.thawra.alwehda.gov.sy 05.08.2005
9. Prf.Dr. kudelka unbekante Matesse (udk - Berlin) ٢٠٠٦
10. Matesse, heni: jazz, paris 1947 (Nachdruck New york 1983, stark verkleinett 1992)

ماتیس د تابلویین خودا دیاردا هونه ری
همدم بکارئینایه. وهک بکارئینانا
رهنگین سیحری یین زهق، گرنگیدان
بفورما گشتی و نه گرنگیا هویرکاریان،
ئیک ژ ناقدارترین هونه مهندين سه دسالا
بیستان دهیته ناسکرن، کارین وی
یین وهکی؛ (تابلو، پهیکه، نه قش
و رسمین سهر شیشه ی یین دیرا»
دومینیکن ل قنشی سالا ۱۹۵۰»)
رسمکرینه گهلهک گرنگی پی هاتیه
دان و دوو موزه خانه ژ بو کارین وی ل
فره نسا هاتینه تهرخانکرن، ئیک ل نیز
Nice ئیک ژی ل کاتو Catea. ماتیس
ئیک بو ژ سه رکیشین بزاقا هونه ری یا ل
دهستپیکا سه دسال بیستان دهرکته تی
کو خاندنگه ها (وحشی) یه Fauvism.

0010

ریقه بمریا چاپ و بهلا فکرئی - دهوک

ژهارا سپاردنی 2843 - 2011